

MILJØKRIM

Foto: Asbjørn Vigane

Regulering av skogbruksloven

To ulike syn på behovet for regulering av skogbruksloven

Brannen på Melkøya

Brannen på Equinors LNG-anlegg på Melkøya som medførte et historisk høyt forelegg

Avl på bekostning av dyrevelferd

Avl med bakgrunn i utseende går på bekostning av dyrevelferden

Miljøkrim 2, 2023

Miljøkrim er et fagblad som inneholder aktuelle artikler om miljøkriminalitet. Hovedområdene er natur, forurensing, arbeidsmiljø, kunst, kulturminner og dyrevelferd. Det distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn, miljø- og kulturminneforvaltningen med flere. Bladet utgis to ganger i året.

Ansvarlig utgiver:

Miljøkrimenheten ved Økokrim

Utgitt: desember 2023

Ansvarlig redaktør:

førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland

Redaksjon:

spesialletterforsker Eva Landsem – *redaktør*
Mona Lisa Iversen – *grafisk ansvarlig*
politioverbetjent Kenneth Didriksen
spes.etterforsker/biolog Joachim Schjolden

Språkvask:

Språktjenesten ved Kripos

Opplag og trykk:

3100, Alsell

Adresse:

Postboks 2096 Vika, NO-0125 Oslo

Besøksadresse:

C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo

Telefon: 23 29 10 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: miljøkrim.okokrim@politiet.no

Nettside: miljøkrim.no / okokrim.no

Abonnement på bladet:

Ønsker du å bestille blad, endre mottakerinformasjon eller avslutte ditt abonnement, send en e-post til miljøkrim.okokrim@politiet.no

Miljøkrimenheten ser positivt på bidrag fra leserne, både artikler, bilder, innspill og forslag til tema.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag. Stoff kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og skal krediteres fagbladet Miljøkrim.

Meninger og ytringer fra eksterne som fremkommer i artikler gjengitt i Miljøkrim, representerer ikke nødvendigvis Økokrims holdning til det omtalte temaet.

Innhold

Nummer 2, 2023

Leder og intervju

2

Innhold

4

Politiets innsats mot miljøkriminalitet

6

– Arealendringer er den største trusselen

Natur & fauna

18

Ulovleg hogst

24

Regulering og kontroll sikrer tillit til skogbruksnæringen

28

Hva er en nødvendig regulering av skogbruket?

34

Servalen på Vestlandet

Hald av ville artar som kjæledyr utgjer òg ein fare for brot på dyrevelferdslova.

36

Ny rapport om framande artar frå Naturpanelet

Forurensing

39

Kystverkets prøvetakingskofferter

Kunst & kultur

44

Sikring og inndraging av kunstverdiar
Politiet unnlet ofte å inndra kunst for å sikre pengebeløp.

49

Rød liste for Ukrainas kulturminner

Dyrevelferd

50

Utseende på bekostning av dyrevelferden

Smånytt

55

Smånytt

Nytt om

64

Nytt om regelverk

66

Nye dommer og forelegg

Fokus

73

4 Networks Conference i Roma
28.-29. september

74

Dom frå Agder lagmannsrett 28.03.2023 om motorferdsel i utmark – område regulert til friluftsområde
Ulovleg køyring med motorvogn i eit område som var regulert som friluftsområde.

79

Brannen på Melkøya – en forenklet fremstilling av saken som medførte norgeshistoriens hittil største forelegg

82

Samarbeidsprosjekt med Latvia innen bekjempelse av miljøkriminalitet

Politiets innsats mot miljøkriminalitet

I august i år kom Økokrims utredning av organiseringen av politiets innsats mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Økokrims vurdering har over tid vært at innsatsen mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet må prioriteres høyere enn i dag. Denne kriminalitet har lav oppklaringsprosent og høye mørketall, men påfører samfunnet store kostnader. Hensikten med utredningen har derfor vært å vurdere om politiets organisering av etterretning, forebygging og etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet understøtter en målrettet og effektiv løsning av samfunnsoppdraget, samt å gi Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet et beslutningsgrunnlag. Dette for å legge til rette for en slik prioritering.

I gjennomføringen av utredningen har Økokrim valgt å knytte til seg eksterne utredningsressurser. De har fått frie tøyler til å utfordre både Økokrim, politidistriktene, påtalemyndigheten og samarbeidsetater og gitt disse mulighet til å komme med innspill.

Av utredningens intervjuer med politiet og politiets samarbeidsetater fremgår det at årsakene til at politiet i dag ikke evner å dekke samfunnets behov, er for lav kapasitet og kompetanse i politidistriktene samt prioriteringer innad i, og

styringen av, politidistriktene. De fleste distrikter peker på at utfordringer med rekruttering og høy gjennomtrekk svekker fremdriften i etterforskning av saker på fagområdet. Nær samtlige distrikter har hatt store utfordringer med restanser og at saker hopper seg opp. Samtidig kan oppgaveporteføljen bli nedprioritert internt gjennom at medarbeiderne i øko-/miljøenhetene brukes til annen etterforskning.

Utvalget har så sett på hvordan en, gjennom ulike måter å organisere politiet på, kan få mest mulig ut av ressursene politiet i dag har til rådighet. De har sett på fire mulige løsninger.

Første løsning er å videreføre dagens ordning. Andre løsning er at antall øko-/miljøenheter reduseres betydelig, fra 12 til fire eller fem. Tredje løsning er at Økokrim overtar ansvaret for de mest komplekse sakene som i dag håndteres i politidistriktene. Fjerde og siste løsning er at Økokrim får et nasjonalt helhetsansvar for bekjempelse av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Dette innebatter ansvar for alt av personell, budsjettmidler, etterforskning, etterretning og forebygging innen fagområdet. Økokrim vil da måtte ha lokal tilstedeværelse i politidistriktenes hovedseter.

Etter en bred vurdering av disse fire

Leder

Ansvarlig redaktør

**Hans Tore
Høviskeland**

Foto: Joachim Schjolden

alternativ har utvalget foreslått det siste, at Økokrim får et nasjonalt helhetsansvar for bekjempelse av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Utredningen er sendt Politidirektoratet, som så har sendt den på høring. Høringsfristen er 15. desember 2023.

Jeg vil ikke nå ta stilling til hvilket alternativ som er det beste, da utredningen er på høring, men det er å håpe at det gjøres noen endringer.

Selv om enkelte politidistrikter arbeider godt og systematisk med bekjempelse av miljøkriminalitet og dyrevelferds-kriminalitet, kan bekjempelsen av denne kriminalitet bli mer effektiv. Her må først og fremst politikere, politiet og påtalemyndigheten ta sitt ansvar. Det finnes

allerede et mangfold av gode rapporter, instruksjer og rundskriv, men tross det har ikke politiet lykket like godt. Kampen om ressurser og prioriteringer innad i etaten har på mange måter vært tyngre enn selve kampen mot miljøforbryterne.

Ved Økokrims utredning bør nå forholdene ligge til rette for å gjøre viktige grep. Det er å håpe at den blir fulgt opp på en god måte, og ikke bare lagt i en skuff.

Hans Tore Høviskeland

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim
// kenneth.didriksen@politiet.no

← Fremmede arter er en stor trussel mot naturen. Her vises spredning av kanadagullris, som nærmest fullstendig har overtatt det som kunne vært en artsrik blomstereng. Kanadagullris står på listen over planter som er forbudt å både omsette og plante ut i Norge. Foto: Sabima

Generalsekretær for Sabima, Christian Steel

– Arealendringer er den største trusselen

– Sabima er en miljøorganisasjon på lik linje med andre miljøorganisasjoner, men i tillegg er vi en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene i Norge. Generalsekretæren i Sabima, Christian Steel, forteller i dette intervjuet engasjert om løsninger på naturkrisen og hvordan foreningene som jobber med én artsgruppe eller naturtype, har organisert seg for å stå sterkere sammen.

– Det er til sammen ni slike foreninger som jobber med én artsgruppe eller naturtype. Noen har falt fra, og andre kommet til, men det er hovedsakelig de samme foreningene som startet Sabima i mai 1996 som fortsatt er med.

Utfordringene i tematikken deres har vel endret seg siden 1996?

– Organisasjonen har vokst ganske mye og utviklet seg i de snart 30 årene den har eksistert. Sabima jobber spesifikt for biologisk mangfold, og det viktigste

Sabima er en norsk miljøorganisasjon som jobber for å stanse tapet av naturmangfold. Sabima er også en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene i Norge. Organisasjonen ble stiftet i 1996 og het da «Samarbeidsrådet for biologisk mangfold».

Sabimas fagansatte er i hovedsak biologer eller naturforvaltere. Sabima arbeider blant annet for å bedre omfang og kvalitet av kartleggingsturer og -kurs, står bak appen «Artsjakten» og det årlige, landsomfattende arrangementet «Den store artsjakten». Sekretariatet holder til i Oslo sentrum. Generalsekretær i Sabima er Christian Steel.

Kilde: Wikipedia

i arbeidet vårt er å jobbe med naturpolitikken. Vi følger opp ulike aktører med et forvaltningsansvar og ser på hvordan de tar vare på biologisk mangfold og naturtyper. Vi kommer med løsningsforslag for hvordan man kan balansere hensyn til industri og næring opp mot naturhensyn.

Så da har vel ikke Sabima noen lokallag rundt i Norge?

– Nei, men mange av de ni medlemsforeningene våre har det. På den måten er folk som er med under Sabima-paraplyen,

« Vi kommer med løsningsforslag for hvordan man kan balansere hensyn til industri og næring opp mot naturhensyn.

til stede i hele Norge. Den andre grenen av arbeidet vårt er kartlegging av arter. Vi har en kartleggingsgruppe som i samarbeid med medlemsforeningene arbeider aktivt med å skaffe mer kunnskap om norsk natur og rett og slett dokumentere hvor artene fins.

Vi leser på Wikipedia om Sabima: «Trusler mot naturen og mulige løsninger står ofte på agendaen.» Kan du utdype mer enn

Foto: Kenneth Didriksen

Artsdatabanken er en nasjonal kunnskapsbank om naturmangfold i Norge. Artsdatabankens viktigste oppgave er å forsyne samfunnet med oppdatert og lett tilgjengelig kunnskap om naturtyper, arter og populasjoner (genetisk variasjon). Artsdatabanken skal ha en fri og uavhengig stilling i alle faglige spørsmål.

Artsdatabanken er et forvaltningsorgan under Klima- og miljødepartementet

Norsk rødliste for arter 2021 er en oversikt over arter som har risiko for å dø ut fra Norge. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fagekspertene.

Kilde: Regjeringen.no

Wikipedia hva som er den meste aktuelle trusselen, og hva som kan være en løsning?

– Den største trusselen er helt klart arealendringer. Artsdatabanken lager rødliste for truede arter og naturtyper hvert femte eller sjette år. På denne rødlisten kommer det tydelig frem at det er arealendringer som er hovedtrusselen for 90 prosent av artene. Dette er retningssigende for hvor Sabima har fokus.

Er det på grunn av fragmentering av artenes leveområder?

– Ja, både arealbeslag, fragmentering og nedbygging er sentrale tema her. Det inkluderer skogbruk, som også er en type arealpåvirkning med store konsekvenser for arter og biologisk mangfold.

Steel forteller videre at de andre

driverne for tap av biologisk mangfold, som forurensing, fremmede arter, klimaendringer og høsting, absolutt har negative konsekvenser for natur og arter, men at disse påvirker relativt lite i forhold til hoveddriveren, som er arealendring.

Hvordan jobber dere i Sabima rent praktisk? Driver dere lobbyvirksomhet blant de folkevalgte på Stortinget?

– Ja, både på Stortinget og i departementene, men også i økende grad overfor næringslivet.

Det har vært en veldig bevissthetsøkning og oppvåkning hos mange i næringslivet på naturkrisen, hvilken rolle de spiller, og hva som kan gjøres for stanse den negative utviklingen. Det synes vi er interessant, og jeg tror det skyldes flere ting.

Det ene er at de ser at det kommer strengere miljøkrav fra markedene på mange ulike områder. Da liker ofte næringslivet å være tidlig ute og få et konkurransefortrinn ved å være i forkant og klar til endringene som kommer. Så kommer det også krav fra internasjonalt hold, gjerne gjennom EU-regelverk og fra kunder i utlandet som stiller flere spørsmål enn tidligere om produktenes opprinnelse og produksjonsmåte.

Så markedene stiller miljøkrav som næringslivet må tilpasse seg?

– Ja, kravene kommer fra både markedene og forbrukerne og i form av EU-regler.

Videre blir også norske regler etter hvert skjerpet på mange områder. Det er heller ingen tvil om at det også i næringslivet, som så mange andre steder, er stadig flere natur- og miljøengasjerte folk med et genuint ønske om å ta bedre vare på naturen.

Sabima-sjefen forteller om et økt trykk

fra næringslivet som han synes er veldig positivt, og at Sabima bistår med å peke på løsninger for å både drive næring og ta mer hensyn til naturen.

Må vi innse at vi etter hvert må godta en mindre komfortabel tilværelse dersom vi skal løse klima- og naturkrisen?

– Ja, jeg tror nok det er vanskelig å løse både klima- og naturkrisen uten å se på forbruket vårt, sier Steel alvorlig.

– Vi må i hvert fall redusere forbruksveksten, kanskje spesielt vi her i Norge, som har et av verdens høyeste forbruk. Vi må prøve å tenke litt annerledes om hva som er et godt liv. Det er ikke sikkert at alt

« Det har vært en veldig bevissthetsøkning og oppvåkning hos mange i næringslivet på naturkrisen.

det materielle gir oss de beste livene heller, nødvendigvis. Og da er vi jo over på de mer filosofiske spørsmål, avslutter generalsekretæren ettertenksomt.

Og hvordan går det da med norsk natur? Ligger den sykemeldt hjemme?

– Vi har en naturkrise også i Norge! Det kan illustreres med for eksempel at hver femte art i norsk natur, av de som har vært vurdert, står på Rødlisten. Det er ikke så veldig annerledes enn status generelt på verdensbasis. I noen land står det nok enda dårligere til, men Norge står slett ikke som best i verden på bevaring av natur. For å svare på spørsmålsformuleringen vil jeg si at helsetilstanden til norsk natur et «bekymringsfull».

Vi kan i denne sammenhengen nevne at rundt 70 prosent av skogen i Norge er moderne produksjonsskog, og at bare litt over ti prosent av skogen er regnet som «biologisk gammel».

Foto: Kenneth Didriksen

Også blant våre vann og vassdrag er det 30 prosent som har dårlig miljøstatus. Her når vi ikke miljømålene slik det ligger an. Vi tenker gjerne at vi har rent og godt vann i Norge, men det er ikke tilstanden alle steder. I lavlandet spesielt, men også i noen høyereliggende strøk,

« Det har vist seg å være kostbart å snu slike skakkjorte naturtilstander, og veldig mye mer ressurskrevende enn å ta grep for å snu i tide.

er mange vann og elver påvirket av forurensning, vannkraftutbygging og annen utbygging. Det er en medvirkende årsak til at den økologiske tilstanden i vann og vassdrag er betydelig nedsatt mange steder.

Det er lurt å snu negative trender og ta bedre vare på naturen før det blir riktig ille. I veldig tett befolkede land som Nederland, Danmark og deler av USA og Asia

er jo naturen veldig forringet. Det har vist seg å være kostbart å snu slike skakkjorte naturtilstander, og veldig mye mer ressurskrevende enn å ta grep for å snu i tide.

Naturpanelet (the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES) er et uavhengig mellomstatlig vitenskapelig organ. På samme måte som FNs klimapanel (The Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), skal Naturpanelet levere faglig underlagsmateriale til det internasjonale miljøsamrådet. Panelet består av plenums møter, et byrå, et tverrfaglig ekspertpanel og et sekretariat med flere tilknyttede tekniske støtteenheter (TSU), hvorav en ligger i Trondheim. I tillegg er det opprettet arbeidsgrupper med ansvar for bestemte deler av Naturpanelets arbeidsprogram. Sekretariatet er lokalisert i Bonn i Tyskland.

Kilde: Miljødirektoratet

Hensyn til arts mangfold og verdifull gammelskog → skal tas i skogbruket, men Økokrims undersøkelser viser at ingen brudd blir pådømt i rettsapparatet.
Foto: Sabima

Det er allerede forbudt å både grøfte og nydyrke myr, og Stortinget har vedtatt at forbud mot bygging på myr skal komme. Er disse lovvedtakene nok til å redde myra? Foto: Sabima

Får dere i Sabima drahjelp av at kommende, yngre generasjoner med økt tilgang til kunnskapsgrunnlag generelt er mer miljøbevisste enn eldre generasjoner?

– Vi merker at kunnskapsgrunnlaget om natur- og klimatrusler har økt veldig. I arbeidet vårt har vi også fått god støtte av internasjonale avtaler og rapporter fra Naturpanelet. Det er en generelt økt forståelse for naturen, at den er livsgrunnlaget vårt, og at den derfor er utrolig viktig å ta vare på.

Naturmangfoldloven § 4 skisserer opp forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer og § 5 for arter, og disse skal ivaretas på lang sikt og forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Det er ambisiøse mål, men hva er den største trusselen mot at dette oppnås?

– At det er arealbruken vår som er ho-

vedtrusselen, underbygges nettopp av disse forvaltningsmålene, og at vi faktisk ikke tar godt nok vare på mangfold og naturtyper i Norge. Det igjen henger sammen med alle de forskjellige arealpåvirkningsfaktorene, blant annet utbygging av hytter og hus, næringsbygg, samferdsel, annen infrastruktur, fornybar energi – både vindkraft og vannkraft – som er ganske omfattende.

Vi har nettopp fått en ny rapport fra NINA, som viser at kommunene har omfattende planer om mye mer utbygging i årene som kommer. Det ligger inne som del av kommuneplanverket. Det er ikke tidfestet eller avgjort at det skal skje, men åpner for at veldig mye areal kan benyttes til utbygging. Med kunnskap om konsekvensene av økt arealforbruk som et bakteppe er jo dette ganske skremmende.

Foto: Joachim Schjolden

Det har vært kommunevalg i høst. Dere følger opp på nettsidene med å tilby de nye kommunestyrene en «verktøykasse» for å ta bedre vare på det biologiske mangfoldet.

– Vi har i kontakt med mange kommuner stilt oss til disposisjon for å holde foredrag og komme med innspill for hvordan de kan få en bedre arealforvaltning. Vårt hovedinnspill til kommunene er da å jobbe med planverket, lage kommunedelplan for natur, og å sette seg mål om å bli arealnøytral.

« Det vil si at man har et null netto tap av natur.

Hva innebærer det?

– Det vil si at man har et null netto tap av natur. Det betyr ikke byggeforbud, men dersom det bygges i naturen, må det kompenseres i form av å restaurere tilsvarende naturvern-kvadratmeter. Dersom det på denne måten stilles strenge krav til kompensasjonen og restaureringen, kan man gå i balanse.

Parallelt må man bli flinkere til å ikke

bygge i de mest verdifulle områdene. Dels fordi vi ikke har mer gammelskog, elvekanter og strandsoner å tape, men også fordi det er veldig vanskelig å kompensere den typen natur. Dersom man bygger i strandsonen, hvordan skal man da gjenskape strandsonen et annet sted? Man kunne kanskje rive noen gamle næringsbygg eller tilsvarende, men i utgangspunktet det vanskelig å kompensere.

Mye av natur- og arealforvaltningen som du nevner, er delegert fra sentrale myndigheter til kommunene. Er lokaldemokratiet i Norge en trussel mot artsmangfoldet?

– Jeg vil si at et utøylet lokaldemokrati er en slik trussel. Vi mener ikke at vi må avvikle lokaldemokratiet eller flytte all arealforvaltning til sentralt hold. Det vil ikke fungere så bra på lang sikt og blir for kostbart og byråkratisk. Man ville neppe få demokratisk aksept for en slik løsning.

Det vi er opptatt av, er at vi har kontrollmekanismer som sørger for at lokaldemokratiet ikke gjør feil valg. Et veldig bra virkemiddel her er Statsforvalterne. De skal passe på og veilede kommunene til å planlegge klokt, men også sette ned

foten og nedlegge innsigelse dersom noe ikke er tråd med naturen og nasjonale mål.

Så tenker vi videre at kommunene selv må lage seg noen kontrollsystemer. Det kan ofte fungere best dersom de selv har et opplegg de har eierskap til. I vår veiledning peker vi da igjen på dette med arealnøytralitet og naturregnskap. Det har vært en eksplosiv utvikling i antall kommuner som har satt mål om arealnøytralitet. I 2020 var det kun tre kommuner, 36 i fjor, og i år er det 80 kommuner som har dette ambisiøse målet. Altså en fjerdedel av kommunene i landet.

Hvorfor ser vi denne utviklingen?

– Jeg tror kommunene ønsker å komme ut av det som vi kaller luksusfella for natur. Tanken at naturen er en uendelig ressurs som vi bare kan bruke uten omtanke, og at det ordner seg på en eller annen måte. Vi bruker begrepet «luksusfelle» fordi det er noe tilsvarende holdningen hos dem som havner i penge-luksusfellen på tv. Der kommer programleder Kvadsheim inn og sier at du må lage et budsjett, altså at forbruket må være tilpasset den inntekten du har. Dersom kommunene får satt seg mål om balanse i naturregnskapet, vil det være en form for egenkontroll som gjør at de vil få bukt med arealoverforbruket.

Hvordan ser du på å bruke straffesporet ved brudd på naturmangfoldloven og andre naturvernbestemmelser som preventivt virkemiddel for å bevare naturen?

– Vi trenger absolutt det som et virke-

middel og supplement, men norsk naturvernlovgivning er generelt nokså svak og lite preget av straff. Jeg tror ikke vi er veldig tjent med å straffe folk og organisasjoner i tide og utide, men det er nødvendig som et preventivt virkemiddel. Det gjelder vel all menneskelig adferd, at hvis det ikke er noen risiko for konsekvens, så er det lettere å begå regelbrudd.

« Det har vært en eksplosiv utvikling i antall kommuner som har satt mål om arealnøytralitet.

Plan- og bygningsloven legger føringer for hvordan en del ting skal gjøres, men det er veldig lite ja og nei, altså absolutte krav. Det er vel bare ett punkt i plan- og bygningsloven som er utvetydig, og det er forbud mot bygging i strandsonen. Og selv der fins det jo dispensasjonsmuligheter som kommunene kan benytte. Dessverre skjer det mye bygging i strandsonen rundt i Norge, noen steder er det vel nærmest unntaket som er regelen. Fagfolk har vist at lovverket blir brukt feil, men det er ingen konsekvenser for kommunene som bryter loven.

Vi mener det må være sanksjonsmuligheter for viktige naturvernbestemmelser. I prinsippet er det ikke lov å ødelegge det siste leveområdet til en art eller hindre at den arten fins i deler av landet, men det er jo ikke straffbart å gi blaffen i det. Derfor kan kommunen vedta en utbyggingsplan som nettopp ødelegger siste leveområdet til en sjelden sommerfugl. Det er ikke lov, men kommunen

får ingen straff. Slike ting mener vi at det burde gjøres noe med.

Alt i alt mener Sabima at det burde vært flere forbud, enten de er forankret i plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven eller andre naturvernlovverk. Videre bør det innføres klare konsekvenser ved regelbrudd. Det må nok være ordninger for å gi dispensasjoner, men vi mener at jussen og lovbestemmelsene må ha en sterkere rolle her. I dag er for mye overlatt til det politiske skjønnet.

Oppfatter Sabima og andre naturvernorganisasjoner seg som vaktbikkjer og tar oppgaven med å anmelde overtredelser, eller tilligger det primært kommunene og det politiske skjønnet du nevnte?

– Vi anmelder litt, men ikke veldig mye, det må jeg innrømme. Det skyldes delvis at aktiviteter og tiltak som skader naturen og artene, ikke så ofte rammes av straffebestemmelser, som nødvendigvis må ligge til grunn for en politianmeldelse.

Veldig mye av det som går på kommunal planlegging og planverk, er ikke knyt-

COP15, også kjent som FNs konferanse om biologisk mangfold, er det femtende partsmøtet til konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Konferansen samler land for å komme til enighet om mål for å sikre overlevelse av arter, og stoppe sammenbruddet av økosystemer over hele verden.

Betegnelsen COP15 er forkortelse for «15th Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity»

i strandsonen og sjekke alles tillatelser. Det har vi vel heller ikke mandat til.

Christian Steel trekker frem saken fra Moss der Sabima anmeldte kommunen for å ha tillatt hogst i et naturreservat. Saken gikk både i tingretten og lagmannsretten, og kommunen ble dømt i Borgarting lagmannsrett¹ til å betale 450 000 kroner for overtredelse av vannressurslovens bestemmelse om kantvegetasjon.

Naturvern er jo også et internasjonalt anliggende. Hvordan synes du Norge følger opp det som ble vedtatt i COP 15?

– Nå skal det i 2024 legges fram en stortingsmelding som skal være Norges handlingsplan. Vi håper, og jobber for, at den skal inneholde klare og tydelige tiltak som faktisk vil ta oss i den retningen vi mener er nødvendig.

Men det ferske forslaget til statsbudsjett fra regjeringen var svært skuffende når det gjelder bevilgninger til naturarbeid. Det er kutt i bevilgninger til skogvern, det er kutt i kommunenes klimasatsing og kun veldig små påplussinger til naturregnskap og restaurering av natur. Så vi mener at statsbudsjettet overhodet

« Det må nok være ordninger for å kunne gi dispensasjoner, men vi mener at jussen og lovbestemmelsene må ha en sterkere rolle her.

tet til straffebestemmelser. Overtredelser er mer aktuelt dersom privatpersoner tar seg til rette og bygger i strandsonen eller tilsvarende. Da kan jo det anmeldes, men vi tenker det primært er kommunenes oppgave å følge opp dette. Norge er et land med lang kyststripe. Selv om det er mange naturvernere i lokalsamfunnene, kan vi ikke være til stede overalt

1. LB-2022-11106

ikke står i stil med naturkrisen vi har, også sett i lys av at Norge gikk i bresjen for å få en ambisiøs naturavtale på COP15 i Montreal i 2022.

Så naturen taper i dette budsjettet?

– Vi mener at den helt klart gjorde det nå, men det skal jo forhandles i Stortinget.

Det er to store tema som er aktuelle, både klimakampen og naturkampen.

Er dere allierte, eller kjemper dere om samme midler og oppmerksomhet?

– Jeg mener det er to kriser som har en del felles, men også noen forskjeller. Både årsaker og løsninger har ulikheter, og visse klimatiltak kan faktisk være negative for naturen. For eksempel bygging av vindkraft og solkraft kan føre til ødeleggelse av natur. Men det er også mange viktige koplinger. Store klimaendringer er svært negativt for naturmangfoldet fordi det medfører endret værmønster, vegetasjon forflytter seg raskere enn artene klarer å henge med, og det skjer en mengde ting som er negativt for naturen.

Videre vet vi nå at natur er mye viktigere for å lagre karbon enn vi trodde for få år siden. Vi har brukt mye penger og ressurser på å lage utstyr som kan trekke karbon ut av lufta, men det har jo plantene drevet med i flere hundre millioner år, sier Steel, og peker på at naturen både binder og lagrer mye karbon i både skogsjord, gammelskog og myrer. Dette er viktige karbonlagre, så det er absolutt felles løsninger på både å bevare natur og å hindre utslipp av klimagasser.

Norge er jo et lite land i global sammenheng. Har det noe å si hva vi holder på med her på berget?

– Vi er helt avhengige av at alle landene bidrar. Dersom bare Norge jobber med klimatiltak, hjelper det ikke noe. Men nå er det faktisk ikke sånn, for vi er ikke best i klassen på dette området heller. Det er mange land som har kuttet mye mer i sine klimagassutslipp enn oss.

Men når det gjelder naturen, så er denne stort sett lokal. Trekkfugler forflytter seg, men det meste av naturen

Foto: Joachim Schjolden

har Norge alene ansvaret for året rundt. Dersom vi skal ta vare på natur i Norge, er det Norge som må gjøre det. Vi kan ikke forvente at andre land skal stille opp for oss.

Hvordan skal naturkampen føres videre? Dere har vel ambisjon om at arbeidet deres skal gjøre dere overflødige?

– Ja, vi vil gjerne det, men det dukker stadig opp nye utfordringer. Men det er også områder vi har fått store fremskritt på, blant annet temaet myr. Nydyrking

« Dersom vi skal ta vare på natur i Norge, så er det Norge som må gjøre det.

av myr har nå blitt forbudt, og Stortinget har bestemt at heller ikke nybygging på myr skal være lov. Regjeringen har også bestilt planer for å forby torvuttak i myr. Det betyr at stadig mer av myrene blir vernet, forteller Steel, og fremholder at Sabimas arbeid med temaet har båret frukter.

– Det er flere spor for å ta vare på naturen og artene. Ett er at vi får nye, strengere og tydeligere regelverk på mange områder. Jeg har allerede nevnt

plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven. Det skal også lages en ny havmiljølov, og vi har vannressursloven og skogbruksloven. Flere av disse lovene er modne for betydelig revisjon for å kunne brukes i moderne naturforvaltning.

Generalsekretæren sier at Sabima deltar i høringsrunder, og også er opp-tatt av å initiere og komme med forslag om hvordan ting kan bli bedre.

– Et annet hovedspor for Sabima er at kommuner og næringslivet tar ansvar selv, og sørger for bedre måter å bruke naturen på. For det tredje må det bevilges mer penger. Det koster penger å både restaurere og verne natur, og det vil være en god investering å ruste opp forvaltningen både i kommunene, fylkene og staten. En mer robust natur er bra for samfunnsøkonomien. Det er mye dyrere å reparere i etterkant.

Foto: Joachim Schjolden

↓ Skogen er ein viktig samfunnsverdi med behov for vern.

Tekst: fleirkildeanalytikar **Siv Runhovde**, Økokrim

Foto i artikkelen: **Pixabay**

// siv.runhovde@politiet.no

Ulovleg hogst

Verdifull skog blir hogd ulovleg i Noreg, trass i at vi har lover som skal beskytte sårbar og viktig natur. Mange av lovbrota kan isolert sett verke lite inngripande. Likevel kan skadefølgdene samla sett vere alvorlege, ikkje minst fordi dei i mange tilfelle er irreversible. Problematisk er òg det at den ulovlege hogsten svært sjeldan får konsekvensar for dei ansvarlege.

Bruk og vern av skog

Skogen regulerer luftkvalitet og lokalklima, han lagrar karbon, er genbank og gir rom for opplevingar. Skogen er òg levestad for mange trua dyre- og planteartar, og han beskyttar mot effektane av klimaendringar ved å motverke flaum, erosjon og skred som følge av meir nedbør. Med meir ekstremvær i vente blir vern av skog stadig viktigare.

Arealendringar som nye bygg eller

vegar i tillegg til intensivert jordbruk og skogbruk er viktige årsaker til hogst og nær utrydding av treslag.¹ Skogbruk er ei viktig næring i Noreg. 77 prosent av det produktive skogarealet² er i private hender. I 2019 fekk skogeigarane utbetalt 4,8 milliardar kroner for virket dei leverte til skogindustrien.³

Skogbrukslova er den meste sentrale føresegna vi har for å fremme berekraftig

1. Botanic Gardens Conservation International (2021). «State of the World's Trees».
2. Produktiv skog er skog der produksjonsevna er minst 1 kubikkmeter (m³) per hektar og år, og der det kan være skogsdrift med økonomisk utbytte. Nesten 75 prosent av all skog i Noreg er klassifisert som produktiv skog. Miljøstatus (2022). «Stor artsrikdom i skogen».
3. NIBIO (2021). «Førstehåndsverdi og pris for tømmer».

Skogen er levestad for mange trua dyre- og planteartar →

skogbruk og sikre miljøverdiane i skogen. Skogbrukslova gjeld for all skog og skogsmark, men fungerer i samspel med andre regelverk, blant anna naturmangfaldlova. Naturmangfaldlova har regler som sett grenser for skogsdrift.⁴ Hogst i verna område, eller hogst som rammar verna artar, kan vere brot på naturmangfaldlova.

Politimeldingar

Artikkelen er basert på ein gjennomgang av brot på skogbrukslova og naturmangfaldlova som er melde til politiet.⁵ Saker varierer frå ulovleg hogst av heile skogsområde til hogst av eit fåtal eller enkeltstående tre.

Brot på skogbrukslova

Det er registrert 17 politimeldingar for brot på skogbrukslova i den aktuelle perioden. To av sakene gjeld manglande lovpålagd miljøregistrering (MiS-registrering).⁶ I ei anna sak ble eit selskap sikta for å ha hogd skog i strid med vedtak om vernskog.⁷ I skogen sto det

store, meir enn 100 år gamle furutre. Tre saker gjeld ulovleg hogst i eller nær registrerte nøkkelbiotopar.⁸

Brot på naturmangfaldlova

Gjennomgangen viser 46 politimelde brot på naturmangfaldlova for ulovleg hogst. I mange av desse skal hogsten ha skjedd i naturreservat. Hogsten skjer over heile landet, og dei fleste sakene gjeld hogst av eit fåtal tre.

«**Hogst i verna område, eller hogst som rammar verna artar, kan vere brot på naturmangfaldlova.**»

I fire tilfelle er det kommunar som er melde til politiet. Ein av kommunane er sikta for felling av 170–190 tre i eit naturreservat og 40–50 tre langs reservatgrensa i forbindelse med oppgradering av ein turveg.

4. NIBIO (2018). «Målsettinger og virkemidler».

5. Utvalet av saker dekkjer perioden 01.01.2021 til 12.07.2023. Nyleg melde saker er enno under etterforsking eller ikkje påtaleavgjorde. I ein del tilfelle er informasjonsgrunnlaget derfor usikkert, og vi veit ikkje kva som faktisk har skjedd, eller kva lover som eventuelt er brotne.

6. Målet med miljøregistreringa er primært å skaffe informasjon om viktige miljøkvalitetar i skogen som kan tyde på rikt biologisk mangfald.

7. Vernskog er i første rekke skog som tener som vern mot skred, ras, elvebrot, sandflukt eller liknande, eller skog som gir særleg vern for annan skog, dyrka jord eller bygningar. I vernskog kan det bli innført meldeplikt for hogst.

8. Nøkkelbiotop er eit område som er særleg viktig for bevaring av det biologiske mangfaldet fordi det inneheld naturtypar eller plante- og dyreartar, signalartar, som er sjeldne i landskapet. Nøkkelbiotopen kan være habitat for ein eller fleire artar hele livet, eller han kan være kritisk berre i delar av livssyklusen. (Store norske leksikon, 2020).

Noko ulovleg hogst skjer under lovleg anleggsarbeid. Andre saker gjeld hogst på eller nær fritidseigedommar, i forbindelse med friluftsliv, som hogst for ved til bål, og langs turstiar. Éi sak gjeld felling av fleire titals bjørketre og ei større furu i eit naturreservat. Motivet er truleg rydding av vegetasjon ved køyring av laussnø. I ei anna politimelding er ulovleg hogst og køyring med terrengkøyretøy på barmark knytt til jakt.

To saker gjeld ulovleg felling av såkalte hole eiker. Hole eiker har stor økologisk betydning og er ein freda naturtype. Meir enn 1500 artar av insekt, sopp og lav lever i hole eiker. Også mange fugleartar og flaggermus har glede av gamle eiketre. Desse kan bli svært gam-

le, ein slik prosess kan ta fleire hundre og opptil tusen år.

Mange politimeldingar gjeld hogst av tre med fuglereir eller i hekketida. I tre tilfelle har trea vore kjend reirplass for

« **Melte saker varierer frå ulovleg hogst av hele skogsområde til hogst av eit fåtal eller enkeltstående tre.**

raudlista artar, blant anna kornkråke og hønehauk. Eitt selskap er i 2023 meldt for to tilfelle av ulovleg felling av hekketida for hønehauk. Sakene er under etterforskning.⁹

9. Det følger av naturmangfaldlova § 15 at ein skal unngå unødig skade på viltlevande dyr og reira, boa eller hia deira ved all aktivitet. Føresegna kan innebere at tre der vilt har reir i yngletida, ikkje kan hoggast.

Politiet legg dei fleste sakene bort

Blant sakene som er avgjorte, resulterte ingen brot på skogbrukslova i straff frå påtalemakta. For brot på naturmangfald-

« **Kommunen er førsteinstans i den offentlege skogforvaltinga og har ansvaret for å føre tilsyn med at reglane i skogbrukslova blir overhaldne.**

lova blei det i fem saker gitt førelegg på 10 000–20 000 kroner. I dei andre sakene er det gjeve påtaleunnlating, eller dei er lagde bort og oversende forvaltninga for eventuell administrativ forfølging eller til konfliktrådet.

Tilsynet frå det offentlege er svakt

Som forskarar, naturvernorganisasjonar og media har Økokrim tidlegare påpeikt vesentlege svakheiter ved skogforvaltninga i Noreg.¹⁰ Skogbrukslova har få klare plikter, strafferamma er lav og lova heng etter i utviklinga samanlikna med anna miljølovgiving.

Kommunen er førsteinstans i den offentlege skogforvaltinga og har ansvaret for å føre tilsyn med at reglane i skogbrukslova blir overhaldne. Riksrevisjonen påpekte i 2012 manglar i kommunal kontroll og oppfølging av miljøkrav i lov og forskrift ved hogst og lite bruk av sanksjonsmoglegheitene. I staden baserer styresmaktene i stor grad oppfølginga av miljøkrava på at systema for eigenkontroll i næringa fungerer tilfredsstillande.¹¹

10. Sjå Miljøkrim 2/2020 og Miljøkrim 1/2023.

11. Riksrevisjonen (2012). Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig forvaltning av norske skogressurser. Dokument 3:17 (2011–2012).

← Sivilsamfunnet spelar ei viktig rolle i å avdekke og rapportere ulovleg hogst i Noreg.

↓ Politiet legg dei fleste sakene bort.

I den aktuelle perioden stammar berre 2 av 17 politimeldingar om brot på skogbrukslova frå kommunar. Det er naturvernorganisasjonar eller privatpersonar som melder dei fleste sakene til politiet, noko som indikerer at sivilsamfunnet spelar ei viktig rolle i å avdekke og rapportere ulovleg hogst i Noreg.

Skog treng betre vern

Talet på saker melde til politiet er lavt, og dei fleste sakene gjeld nokre få tre som isolert kan verke lite inngripande. Men samla sett er skadefølgdene alvorlege, òg fordi trea eller artane som blir hogde, ofte har nøkkelfunksjonar i naturen.

Gjennomgangen viser at ingen av dei avgjorde sakene om brot på skogbrukslova resulterte i straff frå påtalemakta. Brot på naturmangfaldlova blir straffa sjeldan og mildt. Dette indikerer at straffetruselen i viktige lover som er meint å verne sårbar og viktig natur, per i dag er lite reell.

◀◀ **Isolert framstår ofte kvart enkelt tilfelle av ulovleg hogst som lite inngripande, men samla sett kan skadefølgdene vere alvorlege.**

Tekst: dosent i juridiske fag **Fredrik Holth**, NMBU

Foto i artikkelen: **Fredrik Holth**

// fredrik.holth@nmbu.no

Forslag til endringer i skogbrukslova

Regulering og kontroll sikrer tillit til skogbruksnæringen¹

Lovene som regulerer utnyttelse av naturressurser, har noen felles-trekk. De fleste har saksbehandlingsregler som skal sikre at sakene opplyses på best mulig måte før beslutninger tas. Et annet kjennetegn ved denne lovgivningen er at det som hovedregel skal søkes om tiltak, og det skal gis tillatelse fra offentlig myndighet før tiltak gjennomføres. Et tredje kjennetegn er at myndigheten til å treffe beslutninger i stor grad er lagt til kommunene. Et fjerde er at lovene har bestemmelser som skal sikre mulighet for å sanksjonere brudd på lovgivningen.

En lov som skiller seg vesentlig fra annen lovgivning som regulerer bruk av arealer og utnyttelse av naturressurser, er skogbrukslova. Særlig gjelder dette regulering av og kontroll med hogst. Hogst krever, som den klare hovedregel, ikke offentlig godkjent plan, søknad og offentlig tillatelse og er ikke underlagt lovpålagt konsekvensutredning. Innbyggere og organisasjoner får ikke anledning til å uttale seg før hogst. Gjennomført hogst er heller ikke underlagt systematisk kontroll fra myndighetenes side. For andre næringer

og virksomheter som står for arealbruksendringer eller baserer seg på utnyttelse av naturressurser, fremstår nok skogbruksnæringen som unntatt fra de regler og prinsipper som ellers gjelder. Det interessante i denne sammenhengen er om dette «unntaket» lar seg begrunne.

Ubetydelige inngrep i naturen, liten påvirkning på naturmangfold, liten fare for forurensning, liten betydning for friluftsliv og naturopplevelser og liten påvirkning på naturens evne å ta opp og lagre klimagasser kunne være momenter som talte for

1. Dette bidraget bygger på en kronikk i Nationen med samme tittel og samme forfatter sommeren 2023.

vide unntak for skogbruksnæringen. Men det er vel, forsiktig sagt, ikke dette som er realiteten. Illustrerende for skogens betydning er kunnskapen om at vi finner 48 prosent av de truede artene i skogen.

Skogbruksnæringen er, når det kommer til hogst, i dag en entreprenørvirksomhet. Den er viktig for sysselsetting, bosetting og verdiskapning. I tillegg er det en næring som kan være av stor betydning for det grønne skiftet. Skogbruksnæringens store betydning er imidlertid ikke et argument mot regulering og kontroll, snarere tvert imot.

Førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland i Økokrim skriver i forrige utgave av Miljøkrim at «det er ingen andre næringer som har så mye frihet til å begå miljøkriminalitet som skogbruks-

næringen». Økokrim sitter nok med god oversikt over hvordan lovgivningen som styrer skogbruksnæringen, skiller seg fra den som styrer andre næringer, og hvilke konsekvenser dette får.

Ser man på forarbeidene til skogbruksloven, er særreguleringen i liten grad

« Skogbrukslova er utdatert når den ikke reflekterer at det i dag i svært liten grad er skogeieren selv som gjennomfører hogsten, og i praksis heller ikke bestemmer når og hvordan hogsten skal skje.

begrunnet. Skogeiers forvalteransvar, og dermed den store friheten, løftes frem som et «verdibudskap». Det fremstår som uklart hva det legges i dette. Skogbrukslova er utdatert når den ikke reflekterer at det i dag i svært liten grad er skogeieren selv som gjennomfører hogsten, og i praksis heller ikke bestemmer når og hvordan hogsten skal skje.

Det er, etter mitt syn, lett å se hvordan relativt enkle endringer i skogbrukslova kan gi en mer fornuftig regulering av og kontroll med skogbruksvirksomhet.

For det første kan det innføres en generell plikt til å melde inn all hogst til kommunen før den gjennomføres. En slik melding til kommunen kan bidra til å sikre at all ny kunnskap kommunen og andre myndigheter, organisasjoner og privatpersoner sitter på, tilflytter skogeier og skogentreprenør før hogst gjennomføres.

← Soloppgang i heiene mellom Fyresdal og Nissedal i Vest-Telemark.

Skogeieres plikter etter PEFC-standarden forutsetter at man har tilstrekkelig kunnskap om verdiene i skogen før hogst gjennomføres. Vi har imidlertid ikke noe system som sikrer oppdatert kunnskap i forkant.

I sammenheng med dette forslaget kan det også vurderes om kommunene gjennom kommuneplanens arealdel bør kunne innføre søknadsplikt for hogst i nærmere bestemte områder, herunder anledning til å oppstille vilkår for eller forbud mot hogst. Viktige rekreasjons- og naturområder kan tjene som eksempler på slike områder. I tillegg bør det fra lovgiverhold vurderes å gjøre all hogst i naturskog² søknadspliktig etter loven, og all hogst i urskog bør forbys.

Disse forslagene vil uten tvil skape reaksjoner hos skogeiere og skogentreprenører. Lovgiver har imidlertid helt klart full anledning til å gi slike bestem-

melser. Dette er til dels rene saksbehandlingsregler og til dels hjemmel til å gi bestemmelser som styrer utnyttelsen av eiendom. Det siste omtales ofte som rådighetsinnskrenkninger. Høyesterett har i flere prinsipielle saker slått fast at

« Det bør fra lovgiverhold vurderes å gjøre all hogst i naturskog søknadspliktig etter loven, og all hogst i urskog bør forbys.

slike innskrenkninger er noe grunneiere som klar hovedregel må tåle, uten at de kan kreve erstatning. At det ved vern etter naturmangfoldloven i dag kan kreves erstatning ved begrensninger i skogsdrift, er politisk bestemt og utgjør et unntak fra hovedregelen ellers i norsk rett.

2. Skog som ikke har vært underlagt nåtidens intensive driftsformer, som aldri har vært flatehogd. Kilde: *Skogen*, Anne Sverdrup-Thygeson, Kagge forlag 2023.

Kjøreskader på sti til Vientjern (kanskje den mest brukte badeplassen i nærområdet sommerstid), som ligger i Nordre Follo kommune / Indre Østfold kommune. Hogst avsluttet i mai 2023. Skadene ikke utbedret når denne artikkelen skrives i oktober 2023.

For det andre er det behov for en tydeliggjøring av plikter og frister i loven. Illustrerende er uklar ordlyd i loven hva gjelder innholdet i ryddeplikten og plikten til å utbedre kjøreskader. Fra enkelte hold innen næringen anføres at det ikke er mulig å innføre tidsfrister for en så «spesiell» virksomhet som skogbruksnæringen. Det er vanskelig å se at frister skulle være mer komplisert å forholde seg til for skogbruksnæringen enn for andre næringer.

For det tredje bør forskrift om «berekraftig skogbruk» stille strengere og tydeligere krav til skogbruksvirksomheten. Det er et paradoks at forskriften i så stor grad viser til en privat bransjestandard (PECF-standard). Myndighetenes krav til skogbruksnæringen bør komme tydeligere til uttrykk i lov og forskrift. Dette har også en side mot myndighetenes og påtalemyndighetens mulighet til å forfølge ulovligheter.

For det fjerde bør det faktum at det i dag i liten grad er skogeierne selv som gjennomfører hogst, gi seg utslag i endring i ansvaret overfor myndighetene. Innenfor plan- og bygningsretten erklærer profesjonelle aktører ansvar overfor kommunen. Etter mitt syn bør det innføres en ordning der skogentreprenørene erklærer ansvar overfor kommunen før hogst igangsettes, gjerne i forbindelse med melding om hogst. Dette sikrer at kommunen kan sanksjonere brudd på lovgivningen direkte overfor den som har erklært ansvar, uten å måtte gjøre en vurdering av grunneiers vs. skogentreprenørs ansvar.

For det femte bør lovgiver se på sank-

sjonshjemplene i skogbrukslova. Skogens store betydning på en rekke områder tilsier at brudd på skogbrukslovgivningen må få konsekvenser. Lovgiver bør derfor se på de administrative sanksjonene skogbrukslova hjemler, og de strafferettslige sanksjonene i loven. Etter mitt syn er det et paradoks at sanksjonsmulighetene er så få og strafferammene så beskjedne i skogbrukslova, sammenlignet med eksempelvis plan- og bygningsloven.

« Skogens store betydning på en rekke områder tilsier at brudd på skogbrukslovgivningen må få konsekvenser.

Disse forslagene kan, etter mitt syn, bidra til å trygge kunnskap før hogst, regulere gjennomføringen av hogst der det er nødvendig, og gi grunnlag for bedre kontroll med den hogsten som gjennomføres.

En effekt av den friheten skogbruksnæringen i dag har, og som Høviskeland helt korrekt påpeker, er at det er vanskeligere for myndighetene og politiet å avdekke og forfølge ulovligheter. En skogbruksnæring som er opptatt av tillit, burde hilse strengere regulering og kontroll velkommen. Regulering og kontroll sikrer tillit. I en artikkel i Nationen 6. juni 2023 omtales Høviskelands konklusjon som «kontroversiell». Det kontroversielle, fra et rettslig perspektiv, ville være om Høviskeland ikke konkluderte som han gjør.

I skogbruket utføres om lag 14 000 hogster årlig. De aller fleste gjennomføres uproblematisk og i tråd med lover og sertifisering.

Hva er en nødvendig regulering av skogbruket?

Skogbruket er en næring med sterk tilknytning til eiendomsretten. I motsetning til andre naturressurser, som f.eks. vinden og fisken i havet, tilhører trærne i skogen en grunneier. Når man skal sammenlikne naturressurser, blir det derfor viktig å sammenlikne epler med epler.

Fredrik Holth viser i sin artikkel til at utnyttelse av alle naturressurser er regulert av offentlig myndighet, med unntak av skog. Denne påstanden er i beste fall unyansert. Utgangspunktet i landbruket er motsatt: Utnyttelse av utmarksbeite, dyrket mark, fiske og

småviltjakt er som et utgangspunkt ikke offentlig detaljregulert.

I takt med den raske samfunnsveksten har man etter hvert innført lover som skal regulere store, irreversible tiltak. Byggesaker etter plan- og bygningsloven er et godt eksempel på dette. Utnyttelse av

Tekst: jurist og næringspolitisk rådgiver **Kristine Jacobsen**, Norskog

Foto i artikkelen: **Anne Hofmo Bjølgerud**, Norskog

// kristine.jacobsen@norskog.no

vind, statens mineraler og andre felles naturressurser likeså. Utnyttelse av langsiktige og fornybare ressurser tilhørende grunneier har derimot aldri vært ment regulert på samme måten som byggingen av en motorvei. Her kan vi se til landbruket. En bonde kan fritt endre sin produksjon, fra potetproduksjon til produksjon av gress, selv om hans valg får konsekvenser for samfunnet.

Plan- og bygningsloven har aldri vært laget med det mål for øyet å regulere ordinær landbruksvirksomhet. At Fredrik Holth drar paralleller til plan- og bygningsloven med et klart mål om at også skogbruket bør underlegges krav om konsekvensutredninger, reguleringsplaner og offentlige tillatelser, viser hans

begrensede forståelse for primærnæringen. Med primærnæringens små marginer (spesielt i omsetningsleddet vi tømmeromsetningsaktørene representerer), skal man måtte tilpasse seg de utredningskrav og tilhørende kostnader som store, irreversible byggeprosjekter må – og kan – leve med.

Dette viser enten et underliggende ønske om ikke-hogst, eller at regulering skal trumfe nødvendig produksjon og aktivitet. Og alt dette uten at vi en gang har begynt å stille spørsmålet: Hva er problemene som søkes løst?

Svaret fra Holth er mer regulering. Som jurist er jeg åpenbart ikke motstander av nødvendig regulering, men det er også en kjensgjerning at jurister selv-

sagt ikke skal regulere for reguleringsdel. Der ligger også en av problemstillingene. Hva er nødvendig regulering? Og oppnår man et bedre skogbruk med mindre feil med Fredrik Holths foreslåtte skjerpelser og tillegg til skogbruksloven?

I skogbruket utføres om lag 14 000 hogster årlig. De aller fleste gjennomføres uproblematisk og i tråd med lover og sertifisering. Det er beklagelig, men dessverre uunngåelig, at det vil forekomme feil fra tid til annen. Heldigvis tvinger sertifiseringen oss til å drive et kontinuerlig forbedringsarbeid etter tilbakemelding fra internasjonalt anerkjente revisjonsselskaper som DNV. Fra 2006 og frem til august i år har man hatt 78 anmeldte saker etter skogbruksloven. I samme tidsrom har vi hatt ca. 245 000 drifter. Det er heller ikke enkelte, åpenbare årsaker til at feilene oppstår – de kan rubriseres under ulike saker og situasjoner. Vi er imidlertid selvsagt enig i at alle anmeldelser må håndteres alvorlig. At mange henlegges, er utenfor skogbrukets kontroll.

Når Økokrim nå roper varsko om at det hogges ulovlig, og at skadene dette skaper, er store, må man holde tungen beint i munnen. Det skilles mellom anmeldelser etter naturmangfoldloven og etter skogbruksloven. Når vi utfører en drift på vegne av en skogeier, utføres denne etter skogbrukslovens regler. At det dessverre finnes privatpersoner som tar seg ulovlig til rette i verneområder, eller hogger hule eiker i villaområder, er problema-

tisk, men ikke skogbrukets feil. Videre er det et tankekors at bare skogbruksloven blir kritisert for å være for dårlig, ikke naturmangfoldloven. Er det de milde bøtene som kan ilegges etter naturmangfoldloven, som automatisk gjør loven bedre?

Når det gjelder Holths kritikk av skogbruksloven, påstår han at skogbruket i dag er en entreprenørnæring. Det er riktig at vi på vegne av en skogeier planlegger drifter og benytter entreprenører til å avvirke disse, men dette er bare én del av næringen. At det «i svært liten grad er skogeieren selv som gjennomfører hogsten, og i praksis heller ikke bestemmer når og hvordan hogsten skal skje», er en påstand som ikke treffer spikeren på hodet. Vi kan vel

« Videre er det et tankekors at bare skogbruksloven blir kritisert for å være for dårlig, ikke naturmangfoldloven. Er det de milde bøtene som kan ilegges etter naturmangfoldloven, som automatisk gjør loven bedre?

trygt slå fast at de fleste skogeiere setter sine forutsetninger med hensyn til avvirkningsmetode, bestand, størrelse på hogst og når hogsten skal foregå.

Holth går videre over til å se på hvilke ytterligere reguleringer som må til for å løse denne diffuse problemstillingen. Svaret er meldeplikt på hogst og søk-

Skogbruket er en næring med sterk tilknytning til eiendomsretten. →

nadsplikt i nærmere definerte områder, herunder forbud mot hogst i naturskog og urskog – hvis definisjonene ikke har en bred, faglig forankring. Meldeplikt gjør neppe annet enn å flytte avveiningene rundt driftsplanleggingen fra tømmeromsetningsleddet over til ressursknappe kommuner (noe som vil medføre rundt regnet 150 ekstra årsverk, til en kostnad man selv kan regne seg til). Vi kan ikke se at det skulle komme opp noen ny kunnskap knyttet til hogstplanleggingen som ikke alt er offentlig tilgjengelig.

Holth vil også ha det til at forbudet mot hogst i disse udefinerte områdene, og muligheten til nei på søknader om hogst i grunneiers egen skog, skal være underlagt de såkalte erstatningsfrie rådgighetsbegrensningene. At naturreservater som også er rådgighetsbegrensninger,

gis full erstatning, er ifølge Holth visstnok et unntak fra hovedregelen om alt en grunneier erstatningsfritt må tåle.

« **Meldeplikt gjør neppe annet enn å flytte avveiningene rundt driftsplanleggingen fra tømmeromsetningsleddet over til ressursknappe kommuner.**

Årsaken til at man fant at naturmangfoldloven (naturvernloven i sin tid) skulle gi erstatning for (først) naturreservater, var at man innså at de totale råderettsinnskrenkningene som fredning innebar, var mer likt ekspropriasjon. I ot.prp. nr. 46 (83/84) om områdevern og erstatning kan følgende avsnitt være verdt å merke seg:

De forslåtte regler vil stille disse grunneiere (...) i en bedre erstatningsrettslig stilling enn grunneiere som berøres av forskjellige former for innskrenkning av sin rådighet med hjemmel i annen lovgivning. Det tenkes her bl.a. på reguleringstiltak etter bygningsloven og byggeforbud etter vegloven (...)

Typisk for de ulike former for rådighetsinnskrenkninger som skjer med hjemmel i annet lovverk vil være byggeforbudsbestemmelser (...) Men en opprettelse av naturreservater (...) utelukker normalt enhver form for økonomisk aktivitet av praktisk betydning.

Stortinget mente altså at det forholdt seg motsatt av det Holth påstår. De mente at restriksjonene etter naturvernloven (nå naturmangfoldloven) skulle likestilles med ekspropriasjon fordi det de facto hadde samme virkning. Ikke at man

« Stortinget mente altså at det forholdt seg motsatt av det Holth påstår. De mente at restriksjonene etter naturvernloven (nå naturmangfoldloven) skulle likestilles med ekspropriasjon fordi det de facto hadde samme virkning. Ikke at man skulle lage en særregel for én type råderettsinnskrenkninger i forhold til andre.

skulle lage en særregel for én type råderettsinnskrenkninger i forhold til andre.

Videre går Holth over til å diskutere frister for rydding og oppretting av kjørespor. Her kan man jo spørre seg om problemet er at sporene ikke blir reparert fort nok, eller om det er et problem at de ikke blir reparert. Det lar seg nemlig fint sanksjonere også i dagens lov. Ser man på kravene til spredning av gjødsel, er dette satt med slike konkrete frister i lovverket som Holth etterspør i skogbruks-

Skogbruket jobber målrettet med kontinuerlig forbedringsarbeid etter PEFC.

loven. Har det medført bedre kontroll med landbruket? I en artikkel i Nationen 27. oktober i år kunne man se følgende overskrift: «Flere unntak frå gjødselfrist og lite kontroll med reglane»

Saken handler i all hovedsak om ressursituasjonen i kommunene.

Bønder som spreier gjødsel ut over jorda mot slutten av oktober må følge krava om nedmolding innan 18 timar, men fleire landbrukskontor seier det er vanskeleg å kontrollere om krava blir følgde. – Vi er ikkje ute og kontrollerer det, nei, seier Sperstad og gir uttrykk for at det er vanskeleg å kontrollere i praksis. (...) – Det er vanskelege reglar å handheve og veldig vanskeleg å kontrollere, seier ho.

Dette illustrerer problemstillingen godt. Konkrete frister gir ikke kommunene bedre ressurser eller større muligheter for oppfølging av regelverket. Det bør søkes å optimalisere kontrollfunksjonen som alt ligger i regelverket i dag.

«**Konklusjonen fra Holth er at man nå skal løse natur som omsorg og skole. Med flere og flere regler.**

Når det kommer til mer offentlig kontroll av skogbruket, motsetter vi oss ikke det. Vi har imidlertid ikke tro på at kontrollen blir bedre av at kommunen får litt flere regler å forholde seg til. Kommunenes mulighet til å kontrollere skogbruket

ligger allerede tilgjengelig i skogbruksloven i dag. Skulle noen gjennom statsbudsjettet ønske å prioritere mer penger til skogbruksansatte i kommunene, ønsker vi dette velkommen.

Konklusjonen fra Holth er at man nå skal løse natur som omsorg og skole.

«**Når det kommer til mer offentlig kontroll av skogbruket, motsetter vi oss ikke det. Vi har imidlertid ikke tro på at kontrollen blir bedre av at kommunen får litt flere regler å forholde seg til.**

Med flere og flere regler. Opplæringsloven har for eksempel fått flere og mer spesifikke regler om mobbing, krenking, vold, diskriminering og trakassering. På samme tid har man ingen holdepunkter for at det har blitt mindre mobbing i norsk skole. Faktisk viser rapportene om funnene i den årlige elevundersøkelsen for 2023 en markant økning i forekomsten av mobbing i norsk skole. (kilde: Christian Wendelborg, professor og forsker, NTNU Samfunnsforskning)

Vi i skogbruket har mer tro på at de tiltakene vi jobber målrettet med gjennom kontinuerlig forbedringsarbeid etter PEFC- og FSCsertifisering, og ordningen med frivillig vern, har en vesentlig større betydning for skogbrukets kvalitet og omdømme enn litt flere regler, frister og strengere straffer i skogbruksloven. Vi tar dette på alvor og jobber hele tiden med å bli bedre.

Tekst: politiførstebetjent **Elise Guddal Flo**, Vest politidistrikt
// elise.guddal.flo@politiet.no

↑ Bilete tekne av publikum på øya Sørstrøno i Bjørnafjorden.

Servalen på Vestlandet

Fredag 23. juni i år fekk miljøavsnittet i Vest politidistrikt tips om at det var observert eit stort kattedyr utandørs på øya Sørstrøno i Os. Dyret blei beskrive som ein gaupeliknande art. Tipsaren sende fleire bilete av dyret.

Miljøavsnittet avdekte raskt at dette måtte vere eit eksotisk kattedyr av arten serval. Servalen høyrer heime i Afrika og er foreløpig ikkje trua, men han står på det såkalla CITES-vedlegg II. Dette betyr at bestanden kan bli trua dersom handel med arten ikkje blir overvaka nøye. Dessutan er det ein framand art i Noreg.

Politiet oppretta straffesak, og Miljødirektoratet melde òg saka til politiet. Det blei straks sett i gong tiltak for å fange inn dyret, som bevegde seg fritt på øya. Politiet kontakta Miljødirektoratet og Mat-

tilsynet for planlegging av vidare handtering av dyret. Men politiet og forvaltningsstyresmaktene rakk ikkje å fange servalen før eigaren sjølv fekk tak i han. Eigaren, som er sikta i saka, frakta servalen ut av distriktet og har sidan halde han skjult for styresmaktene. Kort tid etter blei ho avhøyr av politiet. Ho forklarte at ho veit ho har brote regelverket ved å innføre servalen til Noreg. Likevel var ho ikkje villig til å overlevere han til styresmaktene og ville prøve å frakte dyret ut av landet. Ho forklarte at ho hadde hatt servalen Niño

sidan han var tre månader. No var han litt over to år gamal.

Innførsel av framande artar til Noreg kan bryte med fleire lovverk, blant anna viltlova og viltforskrifta. Her står det: «Det er ikke tillat å holde vilt når formålet er jakt i innhegnet område, fremvisning i sirkus, falkonering eller hold som kjæledyr eller hobbydyr.» Ville artar omfatta av denne bestemmelsen som blir ulovleg innførte eller haldne ulovleg i fangenskap i Noreg, er det viltfondet som eig, og Miljødirektoratet som forvaltar.

Innførselen av servalen Niño er eit brot på CITES forskrifta, som regulerer innførsel, utførsel, innehav mv. av trua artar. Serval står på B-lista i forskrifta, som vil seie at innførsel berre er tillate ved framlegging av CITES-utførselsløyve utferda av den ansvarlege styresmakta i utførselsstaten og CITES-innførselsløyve utferda av Miljødirektoratet. Det er òg krav om eigarsertifikat. Dessutan bryt innførselen og haldet med forskrifta om framande organismar og forskrifta om eksotiske dyr.

Politiet og forvaltningsstyresmakterne ser svært alvorleg på ulovleg handel med trua artar, då det truar artane si overleving. Hald av ville artar som kjæle-

dyr utgjer òg ein fare for brot på dyrevelferdslova, då desse artane har instinkt og eigenskapar som ikkje kan tilfredsstilast i fangenskap.

I ein dom frå 2015 (saksnr. 15-135764ENE-LARV) legg Larvik tingrett til grunn at riktig straffereaksjon for denne typen lovbrot er fengselsstraff. Dette grunnlegg retten med allmennpreventive omsyn.

◀ **Hald av ville artar som kjæledyr utgjer òg ein fare for brot på dyrevelferdslova, då desse artane har instinkt og eigenskapar som ikkje kan tilfredsstilast i fangenskap.**

Servalsaka fekk mykje merksemd i media. Derfor har politiet fått nye tips om ulovleg innførsel og hald av eksotiske dyr i Vest politidistrikt. Saka er i skrivande stund under etterforsking. Eigaren er etterlyst, og politiet jobbar med å lokalisere dyret og kartlegge innførselen. Den sikta kvinna har sendt søknad til Miljødirektoratet om å få behalde servalen Niño som kjæledyr. I tillegg har dyrevelferdsorganisasjonen NOAH søkt Miljødirektoratet om utførselsløyve for servalen til Sør-Afrika. Begge fekk avslag frå direktoratet.

Tekst: spesialletterforsker **Joachim Schjolden**, Økokrim

Foto i artikkelen: **Joachim Schjolden**

// joachim.schjolden@politiet.no

Kjempe-springfrø er ein invaderande, framand art som blei innført i Noreg på slutten av 1800-talet.

Ny rapport om framande artar frå Naturpanelet

Økosystemtenester er eit omgrep som tek opp i seg den økonomiske verdien til velfungerande økosystem, ein verdi som fell i takt med tap av naturmangfald.

Endra arealbruk, forureining, klimaendringar, overhausting og framande artar blir i dag rekna som dei fem største truslane mot naturmangfaldet på jorda, og dei er alle knytte til menneskeleg aktivitet. Kor stor betydning dei ulike truslane har i forhold til kvarandre, avheng av kva slags artar og natursystem vi studerer. Rangeringa kan òg variere med ny kunnskap på dei enkelte områda.

I ein ny rapport publisert 4. september 2023 slår Naturpanelet (IPBES) fast at spreinga av framande artar aldri har vore større enn no, og at trusselen frå invaderande, framande artar er ei undervurdert, underestimert og ofte ikkje anerkjend utfordring. Rapporten, som baserer seg på meir enn 13 000 vitenskaplege publikasjonar og kunnskap samla inn frå

urfolk og lokalsamfunn, er utarbeidd av 86 ekspertar frå 49 ulike land over ein periode på fire og et halvt år.

Det er altså det mest omfattande arbeidet som er gjort for å avdekke effektane av framande artar. IPBES konkluderer

« **Framande artar er ei undervurdert, underestimert og ofte ikkje anerkjend utfordring.**

rer med at invaderande, framande artar utgjer ein betydeleg trussel mot naturen, verdsøkonomien, matsikkerheita og menneskehelsa.

Vi forstår omfanget av den negative effekten på biologisk mangfald når over 37 000 framande artar er innførte,

IPBES står for Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.

IPBES er eit uavhengig, mellomstatleg organ som fungerer på lik linje med FN-klimapanelet.

forsettleg eller aktaust, i nye regionar og økosystem på verdsbasis. Av desse er i overkant av 3500 såkalla invaderande artar. Det vil seie artar som fortrenger andre organismar gjennom predasjon, konkurranse og habitatendringar. IPBES understrekar at desse tala er eit forsiktig estimat, og at antalet aukar raskare enn før.

Rapporten peiker på at kvart år etablerer om lag 200 nye, framande artar seg i ulike habitat på verdsbasis. Det er venta at i 2050 vil det totale antalet framande artar ha auka med 36 prosent i forhold til 2005-nivået.

« Prislappen på tapte økosystemtenester som følgje av framande artar er 423 milliardar dollar i året

Effekten av invaderande, framande artar viser seg særleg gjennom utryddinga av andre, stadeigne artar. Av alle globale utryddingar som er registrerte, hadde 16 prosent framande, invaderande artar som den einaste årsaka. I 60 prosent av tilfella har framande artar spela ei vesentleg rolle i reduksjonen av artsmangfaldet.

I tillegg er det tallause eksempel på at framande artar reduserer antalet individ i lokale populasjonar utan at dei blir utrydda. Den genetiske variasjonen i populasjonane blir redusert og habitata endra. Dette aukar risikoen for utrydding av artar lokalt. Økosystema blir då mindre robuste mot andre utfordringar, for eksempel endra arealbruk, forureining, klimaendringar og overhausting.

Svekte økosystem betyr svekte økosystemtenester, og dette har ein økonomisk kostnad for samfunnet. Den økonomiske verdien av tapte økosystemtenester på grunn av framande artar har firedobla seg kvart tiår sidan 1970. I 2019 var dei årlege kostnadene berekna å overstige 423 milliardar dollar.

Dermed burde trusselen frå invaderande, framande artar vere etablert som ei anerkjend utfordring.

Tekst: jurist/rådgiver **Anette Myran Borgersen**, Kystverket
// anette.myran.borgersen@kystverket.no

Kystverkets prøvetakingskoffert

Ved akutt forurensning er det viktig å ta prøver, blant annet for å fastslå kilden til forurensningen og skaffe kunnskap om stoffets egenskaper, slik at de best egnede oppryddingstiltak kan iverksettes.

I etterkant av Rocknes-havariet i 2004 fikk Kystverket utviklet prøvetakingskoffertene i samarbeid med SINTEF til bruk ved akutt oljeforurensning på sjø. Hensikten var å legge til rette for standardisert prøvetaking samt å sikre prøver av god kvalitet. De samme prøvetakingskoffertene er i bruk i dag – over 20 år senere – og fungerer utmerket til sitt formål.

Kystverkets rolle som forurensningsmyndighet ved akutt forurensning

Kystverket er forurensningsmyndighet ved akutt forurensning eller fare for dette, uansett sted og kilde. I tillegg skal Kystverket ivareta statens beredskap mot

akutt forurensning og samordne privat, kommunal og statlig beredskap mot slik forurensning i et nasjonalt system.

Som hovedregel skal den som er ansvarlig, selv sørge for oppryddingstiltak når akutt forurensning har inntruffet. Dersom den ansvarlige ikke aksjonerer i henhold til sine plikter, trer kommunens subsidiære aksjonsplikt inn. Det innebærer at kommunen skal «søke å bekjempe ulykken» med operative tiltak. Staten ved Kystverket har ingen tilsvarende plikt til å aksjonere, men har adgang til å overta ledelsen av en aksjon. Dette er særlig aktuelt ved større skipshendelser med fare for eller inntråd akutt forurensning. Rederieringen er ikke

↑ Fra venstre: aksjonskoffert, fartøyskoffert og bevisinnleggskoffert.

pålagt å ha en egen, operativ beredskap mot akutt forurensning, slik alle andre næringer som representerer en fare for akutt forurensning er.

Når Kystverket overtar ledelsen av en aksjon mot akutt forurensning (erklærer statlig aksjon), vil både offentlige og private ressurser kunne inngå i statens aksjonsorganisasjon og handle etter ordre fra Kystverkets aksjonsledelse. Samtlige tiltak som iverksettes etter slik ordre, eller som Kystverket selv iverksetter, anses som direkte gjennomføring av den ansvarliges tiltakspålegg.

Et grunnleggende prinsipp i norsk og internasjonal miljørett er «forurenser betaler-prinsippet», som er nedfelt i forurensningsloven § 2 punkt 5. Både staten, kommuner og andre som iverksetter tiltak mot akutt forurensning forårsaket av andre, kan kreve sine kostnader dekket av den ansvarlige for forurensningen. Krav bør være godt dokumentert, slik at en får dekket mest mulig. En viktig del av dokumentasjonen knytter seg til nettopp oljeprøver.

Prøvetaking for å identifisere kilden og få kunnskap om oljens egenskaper

Prøvetaking vil være aktuelt i en rekke situasjoner, eksempelvis dersom det er fare for, eller det har skjedd, et større oljeutslipp. Har en en mistenkt kilde til forurensningen, vil det være aktuelt å ta prøver både av denne og selve utslippet. Det er også relevant å ta prøver i felt dersom en for eksempel ser oljeskadet fugl uten kjent årsak, finner olje på land uten kjent kilde eller av andre årsaker har behov for å innhente informasjon om en oljeforurensning.

Analysen av oljeforurensning er nødvendig for å identifisere utslippskilden og

dermed også den ansvarlige for forurensningen. Dersom det er flere mulige kilder, eksempelvis flere involverte fartøy, kan det være aktuelt å analysere prøver fra flere mulige kilder og sammenligne med analyseresultatene av prøven tatt i felt.

Det rapporteres ofte om akutt oljeforurensning med ukjent kilde, både i kystnære farvann og offshore. En viktig del av bevismateriale i slike saker er såkalte fingerprintanalyser, der oljeprøvene sammenlignes med tilsvarende prøver tatt fra mistenkte kilder. SINTEF har videreutviklet identifikasjonsmetoden. Dette har resultert i nye, europeiske retningslinjer for prøvetaking og analyse, slik at resultatene også kan benyttes som dokumentasjon og bevismateriale i retten. I den nye metoden analyseres en bestemt type organiske «sporstoffer»

« **Analysen av oljeforurensning er nødvendig for å identifisere utslippskilden og dermed også den ansvarlige for forurensningen. Dersom det er flere mulige kilder, eksempelvis flere involverte fartøy, kan det være aktuelt å analysere prøver fra flere mulige kilder og sammenligne med analyseresultatene av prøven tatt i felt.**

som vil ha en unik sammensetning for de ulike oljetyper. Dette er på mange måter en analog til dagens DNA-analyser av biologisk materiale og gjør det mulig å identifisere kilden til slik oljeforurensning med langt større sikkerhet enn tidligere.

Denne plastboksen inneholder utstyr for en enkel felttest for å avgjøre om oljen/oljeemulsjonen er dispergerbar ved bruk av kjemisk dispergeringsmiddel.

Ved akutt oljeforurensning av større omfang er det svært viktig å velge hensiktsmessige tiltak for å hindre og begrense miljøskader. Metoder og utstyr må velges basert på kunnskap om den aktuelle oljens egenskaper. Når en står overfor en oljeforurensning en ikke har dokumentert kunnskap om, kan analyser av oljens fysikalske og kjemiske egenskaper være avgjørende for å kunne velge de mest effektive metodene og tiltakene. Dette kan altså være et annet og viktig formål med å ta prøver av en oljeforurensning.

Kvaliteten på prøvene er avgjørende for analyseresultatet

Det er viktig at analysene av oljeprøvene, både identifikasjon av forurensningen og kartlegging av egenskapene, gjennomføres av akkrediterte analyselaboratorier. SINTEF er en ledende forskningsinstitusjon nasjonalt og internasjonalt når det gjelder kunnskap om olje og oljeforurensning generelt. Kystverket har lenge hatt rammeavtale med SINTEF om analyser av

oljeprøver innhentet under akutt forurensning.

Kvaliteten på prøvene har stor betydning for kvaliteten på resultatene av analysene. Opp gjennom årene har erfaring gjort dette faktum svært tydelig. Både selve prøvetakingen og videre håndtering av prøvene fram til analyse er viktig i denne sammenheng. Feilkildene, altså forhold som kan påvirke analyseresultatene, er mange og knytter seg både til utstyret som benyttes, og til kompetansen hos personellet som tar prøvene.

Etter hvert som bevisstheten omkring disse forholdene økte, ble det tidlig på 2000-tallet tatt initiativ til å utvikle standardisert utstyr og standardiserte metoder for prøvetaking i forbindelse med akutt oljeforurensning. Behovet for standardisering gjaldt generelt, altså uavhengig av hvem som var – og er – ansvarlig for skadebegrensende tiltak. Det var derfor naturlig å inngå et samarbeid med petroleumsindustrien om standardiseringsarbeidet.

I mange situasjoner må en ta prøver av olje om bord på skip for å kunne fastslå kilden til en oljeforurensning på sjøen. Prøvetaking om bord på skip krever tett samarbeid med Sjøfartsdirektoratet. Sjøfartsdirektoratet har også betydelig egen interesse av å ta oljeprøver, ut fra sin myndighet når det gjelder utslipp fra skip.

De ulike prøvetakingskoffertene

I Norge har vi tre ulike koffertene for ulike formål ved prøvetaking av oljeforurensning i marint og limnisk miljø, på sjøen og i ferskvann. Disse kaller vi «aksjonskof-

fert», «fartøyskoffert» og «bevissikringskoffert». Prøvetakingskoffertene er utformet og utstyrt for å sikre at prøvene tas og oppbevares riktig, slik at resultatene av analysene eller testene er pålitelige.

Aksjonskofferten

Aksjonskofferten brukes om bord på beredskapsfartøy som aktivt deltar i en aksjon mot akutt oljeforurensning. Med denne kofferten kan en ta prøver å 50–100 ml og sikre riktig håndtering av disse for å kunne gjøre gode fysisk-kjemiske analyser av oljens/oljeemulsjonens egenskaper. En kan i tillegg gjøre en enkel felttest på om oljen/emulsjonen lar seg dispergere med dispergeringsmiddel. Dette vil være nyttig informasjon med hensyn til valg av tiltak.

Kjemisk dispergering er en bekjempningsmetode hvor dispergeringsmiddel påføres en oljeforurensning på vann i den hensikt å finfordele oljen i små dråper som spres i vannmassene. Metoden benyttes når det er viktig å få oljen raskt bort fra sjøoverflaten. Bruken av dispergeringsmidler er regulert i forurensningsforskriften kapittel 19.

Innholdet i aksjonskofferten

Stålbøtte med drenerings hull og line, oljetrakt med stoppekran, stativ for trakt,

100 ml pyrexglassflasker (med etiketter), HDPE-flasker på 250 ml (med etiketter), aluminiumsbeger.

Fartøyskofferten

Fartøyskofferten tilfredsstiller internasjonale rutiner for prøvetaking av oljer. Utstyret benyttes for å ta prøver fra mistenkte kilder, for eksempel skip, oljeterminaler eller andre anlegg. Her stilles spesifikke krav til sikkerhet og «chain of custody». Kofferten benyttes først og fremst av Sjøfartsdirektoratet og Kystvakten.

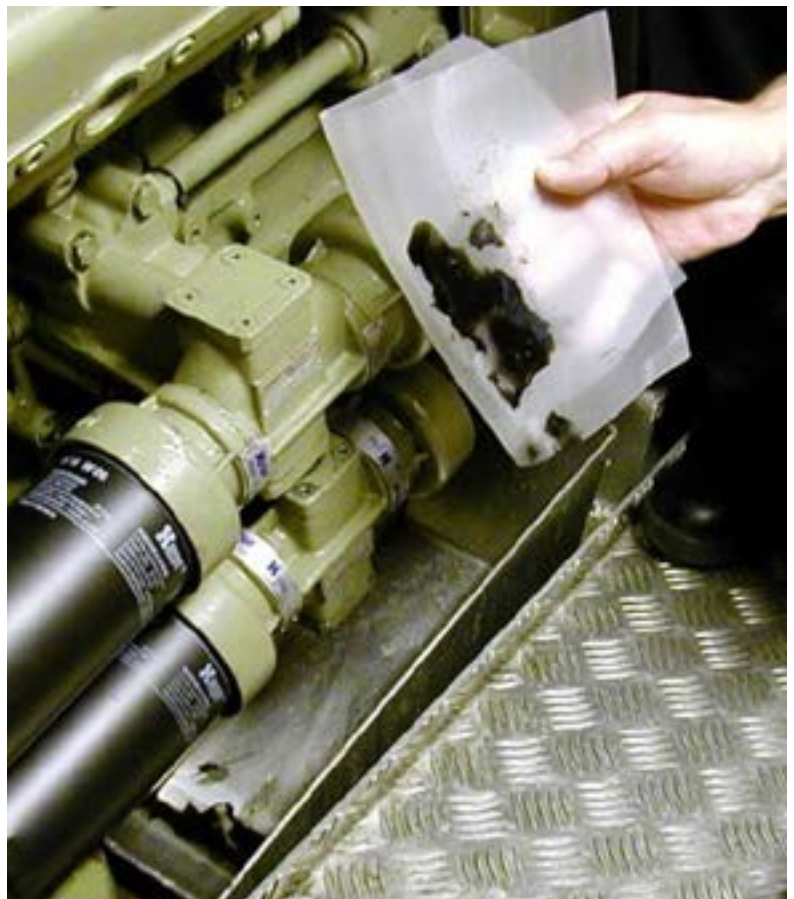
Bevissikringskofferten

Bevissikringskofferten inneholder utstyr for prøvetaking, både på vann og land, for bevissikring og identifisering av oljeforurensning med ukjent opphav. For dette formålet trengs langt mindre prøvemateriale, samtidig som det stilles strenge krav til prøvetakingen og håndteringen av prøvematerialet.

For å ta prøver av tynne oljefilmer bruker en teflonduk. Teflonduken sveipes gjennom oljefilmen slik at en tilstrekkelig mengde olje kleber seg til den. Duken er laget av teflon fordi andre materialer kan forurense prøven og forstyrre analysene. Den må kun brukes når det er nødvendig og må behandles svært forsiktig, slik at den ikke blir forurenset av andre oljer. →

Kofferten er beregnet på beredskapsfartøy og andre båter (kystvaktfartøy, slepefartøy osv.), installasjoner og beredskapslager hos IUA¹ og Kystverket. Med denne kofferten kan en ta prøver av tynne oljeflak, tykk olje, oljeforurensning på strand, oljeskadet vilt osv.

Den inneholder blant annet prøveflasker, aluminiumsformer for tykkere (viskøse) oljetyper eller oljeemulsjon, teflonnett, emballasje for sending samt diverse forbruksmateriell.

1. IUA står for interkommunalt utvalg mot akutt forurensning. Kommunene er, i henhold til forskrift om kommunal beredskap mot akutt forurensning, blant annet forpliktet til å etablere interkommunale samarbeid for å oppfylle kravene til kommunens beredskap som er fastsatt i nevnte forskrift og i forurensningsloven. Norge er i dag inndelt i 32 IUA-regioner, og alle landets kommuner tilhører et IUA.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim

Foto i artikkelen: **Kenneth Didriksen**

Alle bildene er fra Nasjonalmuseet

// kenneth.didriksen@politiet.no

Sikring og inndraging av kunstverdier

Vi omgir oss med kunst i både offentlige og private rom. Kunst og kulturminne byr ofte på positive opplevingar, er ein del av identiteten vår og gir oss tilhørsle. Denne allmenne velviljen for kunst, saman med juridiske og økonomiske positive særreglar som skal stimulere til auka kunstbruk, er samtidig sårbarheiter som kriminelle utnyttar.

Eit kunstverk som blir stole frå eit museum eller ei privat samling, blir i medieomtalar av hendinga alltid redusert til eit objekt der pengeverdien står i fokus. Det er nok korrekt informasjon, men fortel sjølv sagt berre ein liten del om kunstverket som er stole. Likevel er det nettopp dette smale, og dels ukompliserte, fokuset politiet òg bør ha i saker der inndraging av verdier er tema.

Utbytte skal inndragast

Straffelova § 67¹ bestemmer at «utbytte

av en straffbar handling skal inndras ...». Vidare i andre leddet at «som utbytte regnes også formuesgoder som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte».

Manglande bevisstheit om at kunst kan representerer betydelege pengeverdier, har truleg vore årsaka til at politiet ved fleire tilfelle der dei inndreg kontantar og bilar, har oversett kunstsamlinga som eit relevant inndragingsobjekt på lik linje med andre verdifulle eigedelar.

Ein medverkande faktor til at kunst og

1. <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28/§67>

kulturminneobjekt ikkje blir inndregne, kan vere usikkerheit om framgangsmåten ved klassifisering, taksering og rett handtering av slike objekt.

Før vi inndreg kunst som verdiobjekt, jf. strl. § 67, bør vi kontrollere legaliteten.² Objekta som politiet kjem over, må sjekkast mot register³ for stolen kunst og stolne kulturgjenstandar, og vi må sjekke om dei har vore brukte i andre lovbrøt, f.eks. som betaling for legale eller illegale varer eller tenester. I så fall får gjenstandane status som straffesaksbevis på vanleg måte. Det kan òg vere hensiktsmessig å undersøke om kunsten har vore brukt til å kvitvaske utbytte, eller om kunstobjektet sjølv er kvitvaska med tanke på proveniens.

Definisjonar

Kva som er kunst, og kva som ikkje definerast under dette for mange uklare omgrep, er det ulike meiningar om. For å unngå slik distraksjon kan det vere nyttig å ha nokre knaggar i lovverket som listar opp definisjonar vi kan nytte.

I forskrifta til meirverdiavgiftslova (meirverdiavgiftsforskrifta) § 1-3-2⁴ blir «kunstverk» definert, og i kulturminnelova

si forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstandar § 2⁵ er det ei oversikt over kva som i kulturminnelova er «kulturgjenstandar». Desse definisjonane er ikkje uttømmende i inndragingssamanhang, men i hendingar der politiet kjem over slike verdiobjekt, kan dei vere nyttig rettleiing.

Økonomiske motiv for kunstkriminalitet

Bedrageri

Ein stor del av kriminaliteten der kunst er involvert, er bedrageri. Modus kan vere at kunsten som blir kjøpt og seld, ikkje er det han blir oppgitt å vere, altså at han er falsk. Sjølv om det i stor grad er marknadsstyrt prissetting på kunst, kan det

2. I Miljøkrim nr. 2/2022 er det ein artikkel om kunst som finansieringskjelde for kriminalitet. <https://www.okokrim.no/fagbladet-miljoekrim.562402.no.html>

3. Ta eventuelt kontakt med Økokrim for hjelp til å sjekke aktuelle objekt mot register for stolen kunst og stolne kulturgjenstandar, blant anna Interpol-registeret PSYCHE.

4. <https://lovdata.no/forskrift/2009-12-15-1540/§1-3-2>

5. <https://lovdata.no/forskrift/2007-01-01-1/§2>

« Den gjennomsnittlege øvre middelklasseforbrukaren med høg nok inntekt og kulturell kapital til å kjøpe original kunst, vil vere totalt ute av stand til å forklare kvifor éin akvarell er verdt 3000 kroner, ein annan 30 000 kroner og ein tredje 300 000 kroner, når form, kvalitet og andre visuelle særtrekk har liten variasjon.

Stuart Platter, 1998

vere at seljaren utnyttar uvissa hos ein kjøpar og prisset eit objekt langt over det ein reell marknad er villig til å tilby. Då er kanskje måleriet ekte, men seljaren har lurt kjøparen til å betale feil pris.

Nyprodusert kunst kan rett nok vere utfordrande å prissette riktig. Dette er enklare med eldre kunst, der både det aktuelle objektet og tilsvarande objekt frå same kunstnaren og/eller same epoken har ein salshistorikk som rettleiing.

Kvitvasking

Det er enkelt å bruke kunst til å kvitvaske utbytte, delvis av same årsaker som ved bedrageri, nemleg at kunst ikkje har ein fastsett, akseptert pris. Vidare er det

heller ikkje noko register som loggfører all omsetnad av kunst. Alle legale pengestraumar kan sporast i ettertid; det er ikkje tilfelle med kunst.

Dersom eit kunstverk som er taksert til éin million, blir overført frå ein seljar til ein kjøpar for tre millionar, så kan to millionar brukast til å kvitvaske illegalt utbytte. Det kan vere utfordrande å imøtegå at kjøparen er villig til å betale overpris for eit måleri han subjektivt hevdar «er unikt og verdt minst tre millionar».

Skatteunndraging

I Noreg kan kunst vere eit gunstig investeringsobjekt for skatteformål for investorar som vil opptre lovleg. Utvalde, velrenommerte verk har historie på meir avkastning enn aksjeinvesteringar. Det krev i så fall marknadskunnskap om kunsttendar og nærvær der interessante objekt blir omsette.

Den skattemessige verdien av kunst blir i utgangspunktet berekna på same måten som for innbu og lausøyre, altså ein viss prosent av forsikringsverdien. Dette står i kontrast til for eksempel

bankinnskot, der heile verdien ligg til grunn for formuesskatten. Sal av kunst som f.eks. har hengt på veggene heime hos seljaren, vil vere skattefritt. Motstykket er at tap ikkje gir frådragsrett. Gevinst ved sal av kunst som ikkje er brukt som utsmykking heime hos seljaren, vil vere skattepliktig.

Praktisk sikring ved inndraging

FBI sitt Art Crime Team sette tidleg krav til dei tilsette at dei måtte kunne sjå forskjell på ein Monet og ein Manet. Norsk politi har ei anna tilnærming til arbeid med kunst og dreg heller vekslar på samarbeid med ekstern kompetanse.

Det er ikkje ein ambisjon at tilsette i politiet skal vere kunsteksperter, men dei fleste ser likevel forskjell på ein masseprodusert plakat og det som dei etter ei totalvurdering tenker kan vere ekte kunst. Dersom du trur det siste i ein inn-

dragingsprosess, kan det vere formålstenleg å ta fram fotoapparat og målelinjal. Avgjerda om det faktisk er kunst med marknadsverdi, kan takast seinare i prosessen. Det avgjerande er at første steget i sikringsprosessen blir gjort.

Økokrim har godt samarbeid med både fagmusea og aktørar i kunstbransjen, som hjelper ved behov. Kunstmarknaden er i høg grad spesialisert og internasjonalisert, og vi er, saman med kollegaer i andre land, del av fagmiljø i regi av blant anna Interpol og Europol. Når vi nyttar kunst- og kulturminnefagleg ekspertise frå både bransjen og akademiske miljø, veit vi òg at han er kvalitets-sikra og oppdatert på ein marknad som er i stadig endring. Samtidig vil vi, ved å dele overskotsinformasjon frå straffesakene våre, tilføre nyttig informasjon til Europol sin europeiske marknadsoversikt og Interpol sitt globale register for stolen

kunst og stolne kulturgjenstandar,⁶
PSYCHE⁷

Målet er derfor å sikre kunstverdiar som kan representere inndragingsverdiar. Det er vidare sentralt at den enkle sikringsjobben vi gjer i initialfasen, gir tilstrekkeleg informasjon til seinare klassifisering og taksering.

Praktisk sikring

Ved sikring av kunstobjekt er det i utgangspunktet den vanlege sikringsmetoden som gjeld: Bruk linjal og ta foto. Eit godt foto av eit kunstverk skal helst takast 90 grader på motivet for å unngå forteikning. Unngå refleksar frå eventuelt glas og beskriv kunstverket heilt enkelt.

Eit godt tips her er å bruke det internasjonalt anerkjende Object ID⁸-systemet. Du finn det i politiet sin kompetansebase KO:DE. Opplysningane i eit utfylt Object ID-skjema er tilstrekkelege for søking og registrering i registera for kunst og kulturminne i dei fleste land.

Ein sentral faktor som er gjennomgåande for at alle desse registera skal kunne vere til hjelp, er at det finst foto av kunstverket eller kulturminnet. Ei av årsakene er at registera brukar web-crawlerar og teknikken med omvendt biletsøk.

Eigarskap og ettersøking

Økokrim har tilgang til ulike kjelder som kan hjelpe med å finne den rette eigaren av kunstobjekt eller finne kunstobjekt som saknar ein eigar. Interpol og mange land i Europa har register for stolen og sakna kunst og kulturminne. Vi har òg tilgjengeleg kjelder som kan estimere prisnivået på kunstgjenstandar.

Fleire detaljar om korleis du praktisk bør gå fram, kva du bør gjere og ikkje gjere ved sikring av kunstverdiar, finn du på KO:DE.

6. <https://www.interpol.int/Crimes/Cultural-heritage-crime/Stolen-Works-of-Art-Database>

7. Protection System for Cultural Heritage

8. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/objectid/>

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim

Foto i artikkelen: **Kenneth Didriksen**

// kenneth.didriksen@politiet.no

Rød liste for Ukrainas kulturminner

Mynter, malerier, ikoner og bøker fra Ukraina er eksempler på kulturminner som ICOM lenge har vurdert til å ha høy risiko for å bli stjålet eller plyndret og omsatt i et illegalt marked. Etter Russlands invasjon 24. februar 2022 har denne risikoen økt ytterligere, og ICOM har derfor utarbeidet en rødliste for å gjøre både profesjonelle auksjonshus og private samlere oppmerksomme på hvilken type objekter de bør unngå å handle med.

Det er etterspørselen fra oppkjøpere og samlere som er årsak til at disse kulturminnene plyndres. Nå som store deler av Ukraina er destabilisert, så har også den lokale beskyttelsen av kulturminner blitt svekket.

De aktuelle kulturminnene er juridisk beskyttet av både nasjonale ukrainske lovverk og internasjonale avtaler som Haagkonvensjonen, ulike UNESCO-konvensjoner og konvensjoner fra både EU og Europarådet. Deler av disse regelverkene er også straffesanksjonert.

ICOMs rødliste er oversatt til svensk og finnes på denne lenken (fil som PDF) (kun internt for politiet)

Mer om dette temaet finner du på [icom sin nettside](#).

Tekst: politiadvokat og fagansvarlig for dyrevelferds kriminalitet **Tone Strømsnes Olsen**, Økokrim

Foto i artikkelen: **Pixabay og pxhere**

// tone.stromsnes.olsen@politiet.no

Utseende på bekostning av dyrevelferden

Menneskets beste venn har en viktig plass i det norske samfunnet. Hunder holdes som bruksdyr, men også som selskaps- og kjæledyr, og de er ofte et viktig familiemedlem. Samtidig er det mange som ønsker at nettopp deres hund har «riktig» utseende og «riktige» egenskaper. Dette kan gå på bekostning av dyrevelferden.

Rasestandarder som beskriver ideal-hundens utseende og egenskaper og eventuelle ekskluderende trekk, har blitt stadig mer viktig. Det har vært en tendens til at utstillingsdommere har favorisert dyr med overdrevne rasetrekk, slik som ekstra lang

ser gått på bekostning av dyrevelferd og gitt negative virkninger på funksjon og helse. Tradisjonelt har det også vært vanlig med innavl i flere raser. Dette har blant annet ført til at noen hunderaser er mer utsatt for bestemte sykdommer og plager enn andre, for eksempel cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog.

« Planmessig avl på visse rasetrekk har for flere hunderaser gått på bekostning av dyrevelferd og gitt negative virkninger på funksjon og helse.

rygg eller kortest mulig snute, som så har blitt avlet på. Således har mange raser beveget seg bort fra utgangspunktet den gang rasen ble etablert.¹ Planmessig avl på visse rasetrekk har for flere hundera-

Lovens regulering av avl

Den tidligere dyrevernsloven § 5 forbød endring av arveanlegg som gjorde dyret uskikket til å utøve normal adferd eller påvirket fysiologiske funksjoner i uheldig retning, samt avl som medførte unødige lidelse eller vakte allmenne etiske reaksjoner. I 2002 ble det avgitt en dyrevelferdsmelding om dyrehold og dyrevelferd

HR-2023-1901-A

1. Inger Helen Stenevik og Cecilie M. Mejdell, *Dyrevelferdsloven*. Lovkommentar, § 25. Avl, Juridika.

hvor det understrekes at funksjonsfriske dyr er en forutsetning for alle typer avl.² Meldingen dannet grunnlaget for arbeidet med dyrevelferdsloven av 2009. Loven angir standarder som legger til rette for god dyrevelferd, og den skal tolkes i lys av «samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold».³

Dyrevelferdsloven §25 første ledd inneholder et positivt påbud som var nytt ved loven, om at avl skal bidra til robuste dyr med god funksjon og helse. Sammenholdt med formålsbestemmelsen i dyrevelferdsloven §1 og den generelle regelen i §3 om at dyr skal beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, gir dette føringer for hvordan avl skal foregå. Samtidig med det

positive påbudet setter bestemmelsens annet ledd et negativt forbud mot visse typer avl. Det er forbudt med avl som negativt endrer dyrs arveanlegg, reduserer mulighet til å utøve naturlig adferd eller vekker allmenne etiske reaksjoner.

Det har vært en økt oppmerksomhet

↑ Cavalier king charles spaniel

« Det er forbudt med avl som negativt endrer dyrs arveanlegg, reduserer mulighet til å utøve naturlig adferd eller vekker allmenne etiske reaksjoner.

rundt negative sideeffekter av avl, og det legges i økende grad vekt på helse. For å unngå helseskade og fremme sunnere hunder har også rasestandarder blitt

2. St.meld. nr. 12 (2002–2003), side 11.

3. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009), side 8.

endret.⁴ Men sett hen til den avlen som har utviklet seg for visse raser, kan det påstås at det er en «disharmoni mellom lovens bokstav og dagens praksis», som Stenevik og Mejdell uttrykker det i kommentaren til loven.

Avl av dyr i strid med dyrevelferdsloven § 25 kan straffes,⁵ men jeg er ikke kjent med noen reaksjoner ilagt i straffesporet for overtredelser av bestemmelsen. Høyesterett har imidlertid nylig avsagt dom i en sivil sak hvor det sentrale tvistetemaet var forståelsen av § 25, og om avl av hunderasene cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog var i strid med bestemmelsen. Ut over den konkrete betydningen for fremtidig avl av disse hunderasene har avgjørelsen også verdi for Mattilsynets arbeid og for behandlingen av straffesaker om ulovlig avl på dyr.

Høyesterett dom av 10. oktober 2023

Først litt om bakgrunnen for saken.

I 2018 tok Dyrebeskyttelsen ut stevning mot Norsk Kennel Klubb (NKK), to raseklubber og seks oppdrettere. De mente cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog har så store helsemessige plager på rasenivå at avl er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Tingretten avgjorde at avl på begge rasene var i strid med dyrevelferdsloven.⁶ Avgjørelsen ble anket. Lagmannsretten mente at avl av cavalier king charles spaniel var i strid med loven, men at avl på engelsk bulldog under visse forutsetninger ikke stred mot

lovens bestemmelse om avl.⁷

Høyesterett avsa dom i saken 10. oktober 2023 (HR-2023-1901-A). Retten uttalte at dyrevelferdsloven § 25 ga domstolene adgang å fastslå at en bestemt type avl som er i strid med denne bestemmelsen, gjelder for hele rasen. Ved den konkrete vurderingen delte Høyesterett seg. Flertallet på tre dommere fant at fortsatt avl på rasen cavalier king charles spaniel er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Forsatt avl på rasen engelsk bulldog ble under forutsetning av at et bestemt avlsprogram ble fulgt, ikke ansett å være i strid med loven. To dommere kom til at heller ikke fortsatt avl på rasen cavalier king charles spaniel ville være lovstridig.

Hvilken betydning vil avgjørelsen ha for straffeforfølgelse?

Høyesterett er innledningsvis tydelig på at dyrevelferdsloven § 25 primært skal håndheves av Mattilsynet, som må klar-

« Men sett hen til den avlen som har utviklet seg for visse raser, kan det påstås at det er en «disharmoni mellom lovens bokstav og dagens praksis», som Stenevik og Mejdell uttrykker det i kommentaren til loven.

gjøre hva som ligger i bestemmelsens skjønsmessige begreper. I tråd med

4. Inger Helen Stenevik og Cecilie M. Mejdell, *Dyrevelferdsloven*. Lovkommentar, § 25. Avl, Juridika.

5. Jf. dyrevelferdsloven § 37.

6. Oslo tingretts dom av 31. januar 2021 (TOSL-2020-169475).

7. Borgarting lagmannsretts dom av 18. november 2022 (LB-2022-43798).

lovens norm uttales det videre, i avsnitt 103: «Generelt må anvendelsen av dyrevelferdsloven § 25 baseres på fagkunnskap om dyr, typisk veterinærfaglig og genetisk kunnskap, der det er spørsmål om for eksempel endrede arveanlegg eller evne til naturlig reproduksjon.»⁸

Ved alle vurderinger av om påkjenningene og belastningene dyrene påføres som følge av avl, er en overtredelse av loven, vil Høyesteretts avgjørelse ha stor betydning. Høyesterett fastsetter at det må innfortolkes en terskel for overtredelse av dyrevelferdslovens annet ledd, og at terskelen må anvendes i lys av forsiktighetsprinsippet i dyrevelferdsloven § 3. Det må foretas en bred og konkret helhetsvurdering med utgangspunkt i påkjenningenes og belastningenes karakter og omfang, og hvor store begrensninger det vil få for dyrets naturlige livsutfoldelse. Videre er formålet for avlen av betydning samt årsaken til at tilstanden har oppstått.

Høyesterett uttaler i avsnitt 120: «Det kan ikke oppstilles en ens terskel som dekker alle avlssituasjoner, men det er ikke holdepunkter for å konkludere med at det kreves en høy grad av sannsynlighet for at avkommet vil utvikle en reell belastning eller vise kliniske symptomer. For produksjonsdyr vil terskelen som utgangspunkt være høyere enn for kjæledyr.»

Engelsk bulldog →

På bestilling fra Landbruks- og matdepartementet arbeider Mattilsynet med et utkast til forskrift om hundeavl som vil utfylle og supplere dyrevelferdslovens krav. Forskriften vil bli sendt på offentlig høring

Uttalelsen om at avlsbestemmelsen er noe som primært skal håndheves av Mattilsynet, tolker jeg ikke dithen at ulovlig avl ikke bør straffeforfølges. Høyesterett behandlet spørsmålet om raseforbud. Jeg er enig i at dette som hovedregel bør håndheves av tilsynsmyndigheten, med mindre det er særlig grove overtredelser av et allerede fastsatt raseforbud. Mattilsynet besitter fagkunnskapen og er rette myndighet

«... etter dyrevelferdsloven § 25 må (det) foretas en bred helhetsvurdering. Denne må gjøres konkret, med utgangspunkt i hva slags påkjenning eller belastning det er tale om, formål og årsak.»
HR-2023-1901-A, avsnitt 120

8. HR-2023-1901-A, avsnitt 103.

til å vurdere om terskelen etter § 25 er overtrådt i slike tilfeller, slik som ved deres nylige uttalelse om avl på kattetyper med foldede ører. Scottish fold er navnet på en kattetype som kjennetegnes av sine små, foldede ører. De foldede ørene skyldes sykdommen osteokondrodysplasi, og Mattilsynet uttalte 3. juli 2023 at avl på katter med to arveanlegg for sykdommen alltid vil være i strid med dyrevelferdsloven § 3 og § 25.

Mer egnet for straffeforfølgning er etter min vurdering systematisk og profittmotivert avl som grovt bryter forbudene i lovens bestemmelse. Ett eksempel er omfattende og fortsatt avl på hunder til

« Mer egnet for straffeforfølgning er etter min vurdering systematisk og profittmotivert avl som grovt bryter forbudene i lovens bestemmelse.

tross for opplysninger om at valpene fødes med arvelige sykdommer og andre alvorlige plager.

Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, er det sentralt hvor mange dyr som rammes, hvor stor lidelse de er påført, og graden av skyld.⁹

Påtalemyndigheten og domstolen må basere seg på fagkunnskap. Innhenting av veterinærkyndige vurderinger og uttalelser fra tilsynsmyndigheten vil være sentralt i vurderingen av om avlen er

straffbar, og under grovhetsvurderingen.

Straff har en allmennpreventiv effekt og en symboleffekt som er med på å høyne dyrs status i samfunnet. Det må reageres på kriminalitet mot dyr, og det er i den sammenheng viktig å huske på

« Straff har en allmennpreventiv effekt og en symboleffekt som er med på å høyne dyrs status i samfunnet.

at kriminalitet ikke skal lønne seg. Oppdrett av hunder kan være meget økonomisk innbringende. Dersom profitten stammer fra ulovlig avl, kan påtalemyndigheten og domstolen inndra dette som utbytte av straffbare handlinger. En slik mulighet besitter ikke tilsynsmyndigheten. Den som skor seg på avl av kjæledyr på bekostning av dyrenes velferd, vil sjelden ha et aktverdig formål.

9. HR-2016-295-A, avsnitt 30.

Blinkskudd

Hønehauk

Foto: Øystein Skjær Kolseth

Foto: Joachim Schjolden

Historisk, internasjonalt fond for naturmangfold vedtatt

Etter utfordrende forhandlinger ble det i sommer enighet om et historisk fond for naturmangfold. Fondet skal støtte utviklingsland ved å skaffe både offentlige og private midler til å finansiere restaurering og bevaring av natur. Dette skal bidra til gjennomføring av naturavtalen. I tillegg skal et arbeidsprogram med nesten 1,4 milliarder dollar fordeles til prosjekter som skal motvirke de globale miljøkrisene: tap av natur, klimaendringer og forurensning.

Forurensning, klimaendringer og tap av biodiversitet truer Nordøst-Atlanteren

«Ospars Quality Status Report» (QSR) 2023 gir en detaljert og grundig oversikt over dagens miljøtilstand i det nordøstlige Atlanterhavet og utviklingen siden forrige rapport i 2010. Rapporten viser at det fortsatt er betydelige miljøutfordringer i havet. Det er nedgang i biodiversitet og en degradering av leveområder flere steder. Spesielt sjøfugl sliter, men negativ påvirkning fra menneskelig aktivitet sees også hos en rekke andre arter og leveområder. Men det er også en positiv utvikling på flere områder. Utslippene av de mest forurensende stoffene, som PCB, PAH og organoklorider, er kraftig redusert. Forurensning fra radioaktive kilder har opphørt. Utslipp fra petroleumsindustrien er redusert. Det er fortsatt betydelige mengder marint søppel, men overvåkingen er styrket, og det er gjennomført tiltak for å redusere tilførslene.

Regnskogtapet fortsetter globalt, men viktige lyspunkter

Tall fra Global Forest Watch viser at vi mistet mer enn 40 000 km² tropisk primærskog i 2022, tilsvarende hele Sveits' areal. Tapet av tropisk skog har økt med ti prosent fra året før. Politisk vilje til innsats i flere tropiske skogland og internasjonalt driv gir likevel håp for fremtiden.

Foto: Pixabay

Stengte rypejakta i Sør-Norge

Fra Trøndelag og sørover er utviklingen i rypebestanden så svak at Statskog stengte sine områder for rypejakt. Sist gang det var tilsvarende svak rypeutvikling, var i 2019.

Norske satellitter skal avdekke ulovlig fiske

Regjeringen har lansert et globalt havovervåkingsprogram mot fiskerikriminalitet. Over en tredjedel av alle verdens kyststater skal få tilgang til satellittdata og kompetanse fra Norge, som de kan bruke til å overvåke egne havområder og avdekke fiskerikriminalitet. Det nye havovervåkingsprogrammet er utviklet av Kystverkets BarentsWatch og Norsk romsenter.

Ny liste over fremmede arter fra Artsdatabanken

Artsdatabanken har gitt ut ny liste over fremmede arter. Listen gir en oversikt over forekomsten av over 2300 arter som ikke er naturlig hjemmehørende i Norge, og hvilken risiko de utgjør for naturmangfoldet. Pukkellaks, stillehavsøsters og havnespy er eksempler på fremmede arter som er en stor trussel mot det norske naturmangfoldet. Ifølge FNs naturpanel (IPBES) er spredning av fremmede arter en av de fem største truslene mot naturmangfoldet globalt.

Norges største naturrestaurering ferdigstilt

Sveagruva var et industrisamfunn innerst i Van Mijenfjorden. Før nedleggelsen hadde det sin egen kraftstasjon, kai, vannforsyning og alt annet som var nødvendig for å huse opptil 300 arbeidere og drive gruvevirksomhet i stor skala. Stortinget besluttet i 2017 å avvikle driften og rydde området for å returnere det til sin naturlige tilstand. Alle spor etter menneskelig aktivitet siden gruve driften startet i 1910, skulle fjernes, med unntak av kulturminner og bygninger fra før 1946. Dette arbeidet, som er Norges største naturrestaurering noensinne, er nå fullført.

Sveagruva
Foto: Erlend Bjørtvedt

Foto: Pixabay

Styrker innsatsen mot alvorlig fiskerikriminalitet

Regjeringen har bevilget fem millioner kroner til Økokrims arbeid mot alvorlig fiskerikriminalitet. Tiltaket er i tråd med Hurdals-plattformen.

Rapport om nasjonalt naturregnskap

Miljødirektoratet er i gang med å etablere et nasjonalt naturregnskap etter FNs rammer og ventede EU-krav. Regnskapet kan for eksempel brukes ved utforming av nasjonale mål, lover og retningslinjer. En ny rapport gir status for arbeidet, som skal være ferdig i 2026. Rapporten viser at det gjenstår mye faglig utviklingsarbeid.

Internasjonalt miljøkrimmøte på Gotland

ENPRO hadde det årlige møtet sitt i Visby på Gotland 13.–14. september 2023. ENPRO er eit påtalenettverk for miljøkriminalitet der dei fleste medlemmane er frå Austersjø-regionen. Deltakarane på møtet var representantar frå påtalemakta i Sverige, Estland, Danmark, Noreg, Polen, Latvia, Litauen og Tyskland. I år var temaet for møtet særleg ulovleg avfallshandtering, blant anna eksport og ulovleg deponering av avfall, og forureining etter vask av skipstankar.

Meir informasjon om ENPRO: <https://cbss.org/cbss-bodies/other-bodies/enpro/>. På nettsida ligg òg ein oversiktleg manual om lovverket i medlemsstatane på miljøkrimområdet og handhevinga deira.

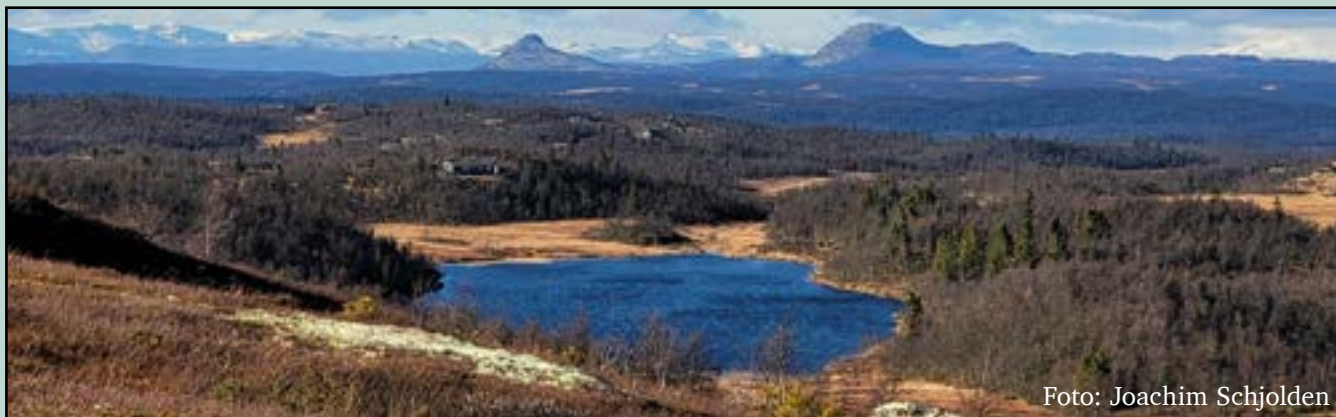

Foto: Joachim Schjolden

Sterke klimagasser samles inn i store mengder

1200 tonn sterke klimagasser er i perioden fra 2009 til 2021 samlet inn fra blant annet kuldeanlegg i Norge. Siden 1991 har Stiftelsen Returgass sørget for at disse gassene samles inn og destrueres forsvarlig. Returordninger for elektroavfall bidrar også til at gasser brukt i kuldekrets og isolasjonsskum i kjøleskap blir samlet opp. Innsamling av gasser fra kuldeanlegg, varmepumper og andre apparater har de siste 13 årene redusert Norges utslipp tilsvarende 5,1 millioner tonn CO₂.

Reindrifft og natur skal få andel av verdiskapingen fra vindkraftproduksjon

Regjeringen mener at deler av inntektene fra vindkraftproduksjon bør komme interesser som berøres av vindkraftutbygging, til gode. Regjeringen foreslår derfor at et beløp tilsvarende 0,2 øre/kWh av vindkraftproduksjonen avsettes til lokale formål som natur, reindrifft og eventuelt andre formål som er direkte berørt av arealbruken. Det er behov for å vurdere nærmere hvilke konkrete formål som skal få midler, hvordan midlene skal fordeles, mv.

Foto: Pixabay

Norge slutter seg til EUs forsterkede kvotesystem

Regjeringen har fremmet en proposisjon til Stortinget for å legge til rette for at Norge kan delta i EUs forsterkede klimakvotesystem. Dette vil blant annet innebære at skipsfarten blir en del av kvotesystemet fra 1. januar 2024, og at lav- og nullutslippsteknologi blir mer lønnsomt i industrien.

Klimaklagesak mot 32 land for den Den europeiske menneskerettsdomstolen

Seks unge portugisere har klaget inn Norge og 31 andre land for Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) for ikke å gjøre nok for å begrense klimaendringer. De hevder vi dermed bryter deres menneskerettigheter på grunn av klimaendringenes konsekvenser for livet deres. Saken er blant de tre første klimasakene som EMD behandler. Norge har, i samarbeid med flere andre land, argumentert med at EMD må avvise klagen fordi de formelle klagevilkårene ikke er oppfylt. Hvis Menneskerettsdomstolen tar klagen til behandling, er Norges syn at det ikke foreligger noen krenkelse av klagernes menneskerettigheter.

Foto: Pixabay

280 millioner kroner til havforskning

24 prosjekter skal gi kunnskap som samfunnet og næringslivet trenger for å møte viktige samfunnsutfordringer innen havbruk, fiskeri og maritime næringer. Blant annet får NORD Universitetet Bodø med samarbeidspartnere støtte til å utvikle nye metoder som skal brukes på innsamlede blåseprøver av frittsvømmende hvaler. Det har historisk vært vanskelig å ta målinger av store hvaler, og vi mangler fortsatt mye kunnskap om disse dyrene.

Havforskningsinstituttet med samarbeidspartnere får støtte til et stort prosjekt for å skaffe mer kunnskap om hvordan lus fra oppdrettslaks påvirker villaksens overlevelse i havet, med utgangspunkt i omfattende feltforsøk, forsøk i laboratorier og bruk av modeller. Og OpenZero-prosjektet ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo får støtte til et prosjekt der målet er å utvikle et designsystem for energibevisste og sikre maritime operasjoner, og forbedre kunnskapen om menneske-datamaskin-interaksjon. Prosjektet kan bidra til raskere grønn omstilling og styrking av verdiskaping og eksport.

Plastforurensning kan reduseres med 90 prosent innen 2040

Rapporten «Towards Ending Plastic Pollution by 2040: 15 Global Policy Interventions for Systems Change» er bestilt av Nordisk ministerråd for miljø og klima og utarbeidet av Systemiq. Den advarer mot økende plastforurensning hvis globale politiske tiltak ikke iverksettes snarest. Uten nye tiltak vil produksjonen av plast kunne øke med to tredeler, plastforurensning vil nesten dobles, og CO₂-utslipp vil kunne øke med 63 prosent fra 2019 til 2040.

I rapporten foreslås en pakke med 15 globale politiske tiltak som omfatter hele plastens livssyklus. Den beregnede effekten av disse tiltakene er blant annet 30 prosent reduksjon i den globale produksjonen av ny plast innen 2040 og 90 prosent reduksjon i plastforurensning og utslipp av mikroplast årlig innen 2040.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, Økokrim

Foto: **Dietmar Rabich**, CC BY-SA 4.0,

// kenneth.didriksen@politiet.no

Besøk av Heritage Crime Task Force frå OSCE

Økokrim hadde i oktober besøk av representantar frå OSCE Heritage Crime Task Force.

Formålet med Heritage Crime Task Force er todelt. Den eine delen går på utveksling av kunnskap og opplæring gjennom workshops. Det andre er at det skal fungere som ein hub med spesialistar på kulturminnefeltet som kan hjelpe i tidskritiske situasjonar der ein treng ekspertise raskt. Der kan OSCE no hjelpe ved behov.

På førre workshop, som blei arrangert i Helsingfors, deltok Noreg med representantar frå Økokrim

og tolletaten. Då var temaet kulturminne som blir plyndra frå Ukraina.

Noreg deltek vidare i dette internasjonale arbeidet, der det no er 45 medlemmar, i eit fagleg nettverk med bidragsytarar som gjensidig kan dra veksjar på kvarandres nasjonale ressursar.

↓ OSCE har hovudkontor i Wien.

Forebyggende seminar om fiskerikriminalitet

Økokrim samlet ulike etater og representanter fra næringen til et forebyggende seminar om fiskerikriminalitet i Tromsø 1.–2. november 2023. Formålet med seminaret var å skape en felles forståelse av de utfordringene vi står overfor i fiskerinæringen, og hvordan vi sammen kan oppnå en bærekraftig næring for fremtiden. Til stede var det deltakere fra både myndigheter og næring, representert ved Økokrim, ni politidistrikter, Fiskeridirektoratet, Kystvakten, Justervesenet, skatteetaten, tolletaten, Mattilsynet, NAV, salgslagene, Sjømat Norge, Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Pelagisk forening og Norsk sjømannsforbund.

Statssekretær Sigve Bolstad i Justis- og beredskapsdepartementet åpnet seminaret i Tromsø. Han sa at dette er en næring med store verdier som tiltrekker aktører med dårlige hensikter, og påpekte viktigheten av å forebygge og bekjempe fiskerikrimi-

nalitet. Dette vil omtales i stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet som er under arbeid. Deretter fulgte statssekretær Vidar Ulriksen fra Nærings- og fiskeridepartementet opp med å berømme Økokrims initiativ til å samle relevante aktører. Han fortalte om bakgrunnen for bevilgningen av fem millioner kroner til arbeid mot fiskerikriminalitet i Økokrim og om arbeidet som gjøres i departementet.

– Vi har et felles ansvar for å forebygge fiskerikriminalitet, avsluttet sjef for Økokrim Pål K. Lønseth sin presentasjon om satsningen mot fiskerikriminalitet i Økokrim. Han sa at bevilgningen fra NFD skal benyttes til å styrke etterretnings-, forebyggings- og etterforskningsarbeidet innenfor dette kriminalitetsområdet. I tillegg snakket han om det store mulighetsrommet til å begå kriminalitet i hele verdikjeden fra hav til bord, og om viktigheten av et samarbeid på tvers av etater

og næring for å tette mulighetsrommene. Sigve Bolstad, Vidar Ulriksen, Pål K. Lønseth og Sverre Johansen fra Fiskarlaget (bilde) stilte i en kort paneldebatt. De fikk spørsmål om fiskerikriminalitet i dag er en trussel mot norsk

« Vi har et felles ansvar for å forebygge fiskerikriminalitet.

økonomi og bærekraft, og hva de forventer skal komme ut av satsningen mot slik kriminalitet.

Deretter redegjorde avdelingsdirektør Olav Norheim i Nærings- og fiskeridepartementet for departementets fire satsningsområder, der forebygging står helt i kjernen av hvordan de arbeider. Han ga en situasjonsbeskrivelse av fiskerikriminalitet og påpekte at tverretattlig samarbeid er helt sentralt for å kunne lykkes.

Tekst: politioverbetjent **Karoline Bjerke Rødningsby**, Økokrim

Foto: **Siri Brenne**, Økokrim

// karoline.rodningby@politiet.no

Representantene fra næringen var bedt om å legge frem sitt syn på fiskerikriminalitet og si noen ord om hva myndighetene og de selv kan gjøre for å forhindre kriminalitet i næringen. Samtlige hadde engasjerende presentasjoner som ga myndighetene et bredere bilde av hva som opp-tar næringen. Fellesnevnerne for samtlige representanter var at de etterlyste mer kontroll fra myndighetene, ressurser til å følge opp alvorlige overtredelser og et klart og tydelig regelverk. Av næringen kan myndighetene forvente at de bidrar med verdiskapning, leverer på samfunnskontrakten og følger lover og regler.

Flerkildeanalytiker Jenny Wikshåland Skauen fra Økokrim avsluttet seminarets første dag med en etterretningsbrief om fiskerikriminalitet. Hun redegjorde for Økokrims trusselvurdering og ga et bilde av hvilke kriminalitetsutfordringer vi står overfor.

Journalist Rune Ytreberg fra

avisa iTromsø startet seminarets andre dag med et inspirerende foredrag om arbeid i åpne kilder. Deretter fulgte politioverbetjent Tom Roger Paulsen fra Troms politidistrikt opp med et engasjerende foredrag om forebygging gjennom etterforskning, og om

byggende tiltak mot disse sårbarhetene. Dette for å gi et tverrfaglig og tverretattlig perspektiv på sårbarhetene. Disse tiltakene vil Økokrim følge opp sammen med samarbeidspartnere/problemeiere med ønske om at noen av dem kan bli iverksatt.

« **Fiskerinæringen er en av Norges viktigste næringer, og en næring som profitterer på felleskapets ressurser. Vi har alle et felles ansvar for å forebygge fiskerikriminalitet.**

hvordan de i Troms politidistrikt arbeider med å iverksette tiltak mot sårbarheter de identifiserer gjennom etterforskning.

Seminaret ble avsluttet av Tommy Johansen i Fiskeridirektoratet, Sølvi Albrigtsen i skatteetaten og Baard I. Nenseter i tolletaten, som presenterte sårbarheter knyttet til fiskerikriminalitet sett fra de ulike etatenes perspektiv. Deltakerne på seminaret ble delt i grupper som skulle foreslå fore-

Alle som var til stede, var enige om at kriminalitet i fiskerinæringen må anses som en trussel mot norsk økonomi og bærekraft. Fiskerinæringen er en av Norges viktigste næringer, og en næring som profitterer på felleskapets ressurser. Vi har alle et felles ansvar for å forebygge fiskerikriminalitet. Seminaret var en fin start på et fremtidig forebyggende samarbeid mellom myndighetene og næringen.

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjøe@politiet.no

Nytt om regelverk

Endringer i regelverk om levering og mottak av avfall og lasterester fra skip

Klima- og miljødepartementet har vedtatt endringer i forurensningsforskriften om levering og mottak av avfall og lasterester fra skip. Forskriften trådte i kraft 1. oktober 2023. De nye reglene skal legge bedre til rette for levering av avfall i havner, økt ombruk, økt materialgjenvinning og redusert marin forurensning. Regelverket innebærer flere og tydeligere krav til oppfølging og tilsyn med skip, og utvider rapporteringskravene for noen typer skip. Det stilles krav om at havner skal tilrettelegge for mottak av kildesortert avfall fra skipene som benytter havnen.

Overtredelsesgebyr etter forurensningsloven og produktkontrollloven

Forurensningsforskriften, avfallsforskriften og produktforskriften har fått bestemmelser om overtredelsesgebyr ved nærmere angitte overtredelser. Bestemmelsene trådte i kraft 13. juni 2023.

CITES-forskriften – krav til eiersertifikat og merking utsettes til 1. januar 2025

CITES-forskriften stiller krav om eiersertifikat og merking for alle arter på liste A og enkelte arter på liste B. Kravet gjelder også arter som befant seg i Norge før CITES-forskriften trådte i kraft 1. juli 2018. For å gi eiere av eksemplarer av slike arter bedre tid til å områ seg har Klima- og miljødepartementet vedtatt å utsette iverksetting av krav til eiersertifikat og merking, fra 1. juli 2023 til 1. januar 2025.

Nye, globale forbud mot miljøgifter

I mai ble det avholdt felles partsmøte under Stockholm-, Rotterdam-, og Baselkonvensjonen. Der ble det vedtatt globale forbud mot insektmiddelet metoksyklor og de to industrijemikaliene dekloran pluss og UV-328. Forbudet mot stoffet dekloran pluss, en flammehemmer som blant annet brukes i plast, ble vedtatt etter forslag fra Norge.

Sirkulær økonomi – forslag til ny lov om bærekraftige produkter og verdikjeder

Regjeringen har fremmet forslag til en ny lov om bærekraftige produkter og verdikjeder. Forslaget vil blant annet gjøre EUs økodesignforordning til norsk lov. Det innebærer strengere krav til hvordan produkter er sammensatt og innrettet, med høye standarder for levetid, kvalitet, gjenbruksmuligheter og innhold av gjenvunnet materiale. Det kan bli forbud mot å kaste usolgte produkter, og nye krav til offentlige innkjøpere om å følge grønne innkjøpskriterier. Lovforslaget skal også sikre hjemmel i norsk lov for krav til bærekraft på prioriterte produktområder.

NOU 2023: 18 «Genteknologi i en bærekraftig fremtid»

Genteknologiutvalget leverte før sommeren forslag til endringer i genteknologiloven – NOU 2023: 18 «Genteknologi i en bærekraftig fremtid». Et samlet utvalg ønsker endringer, men i ulik grad. Flertallet ønsker en betydelig oppmykning av loven og mener at dagens regelverk og praktiseringen av det skaper for store hindringer for å realisere genteknologiens potensial. De foreslår en enklere og mer fleksibel vei fra forskning og innovasjon til marked for produkter og organismer utviklet med genteknologi.

Mindretallet i utvalget ønsker å opprettholde genteknologilovens formål om å sikre at bruk av genmodifiserte organismer skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte. De foreslår en modernisering av regelverket for å legge bedre til rette for forskning og innovasjon innen genteknologi. Samtidig understreker de viktigheten av risikovurdering, åpenhet og merking av genmodifiserte produkter.

Utvalget har utarbeidet en enstemmig anbefaling om at etisk forsvarlighet bør videreføres som et vurderingskriterium for genmodifiserte organismer.

Tekst: politiadvokat **Ida Sletsjøe**, Økokrim
// ida.sletsjøe@politiet.no

Nye dommer og forelegg

Naturkriminalitet

Frifunnet for å ha unnlatt å rapportere omlasting av fisk i annen stats territorialfarvann (LG-2022-171966)

Gulating lagmannsrett frifant et rederi for å ha unnlatt å rapportere omlasting av fisk fra et norskflagget fartøy i annen stats territorialfarvann. Det norskregistrerte produksjonsfartøyet unnlot i en periode på ca. to og et halvt år å sende elektroniske meldinger til Fiskeridirektoratet i Norge om overføring av fangst til og fra fartøyet. I perioden mottok fartøyet ca. 28–30 000 tonn fisk per år fra andre fiskefartøyer. Fangsten ble prosessert om bord og deretter lastet videre til fraktestartøyer for salg. Fartøyet befant seg innenfor Mauritania's økonomiske sone og/eller territorialfarvann, og fisken var fangstet i samme område.

Spørsmålet i saken var om omlasting innenfor Mauritania's territorialfarvann omfattes av rapporteringsplikten. Det var reist spørsmål knyttet til klarheten og forståelsen av en rekke begreper i hjemmelsrekken. Etter en vurdering av disse kom lagmannsretten til at det ikke forelå en tilstrekkelig klar hjemmel for straff.

Havressursloven § 62, jf. § 37, jf. forskrift om posisjonsrapportering § 16, jf. strl. (1902) § 48a, jf. strl. (2005) § 27

Avliving av hønsehauk uten å varsle politiet (23-089375MED-THOS/TLEI)

En mann ble i Haugaland og Sunnhordland tingrett idømt en bot på 15 000 kroner samt inndragning av hønsehauk, for å ha tatt livet av en hønsehauk som hadde tatt seg inn i hønsegården hans, uten at mannen straks varslet politiet. Han oppbevarte deretter hønsehauken uten tillatelse i en drøy måned, før han la den ut på Finn.no. Mannen erkjente de faktiske forholdene. Han nektet imidlertid straffeskyld med den begrunnelse at han ikke visste at fuglen var fredet, at han måtte melde fra til politiet om avlivning av fredet vilt, eller at det er ulovlig å oppbevare fredet vilt uten nødvendig tillatelse. Retten fant at hans rettsuvitenskap var uaktsom, og at han skulle domfelles. For øvrig bemerket retten at selve avlivningen av hønsehauken var lovlig, idet avliving var påkrevd på grunn av pågående angrep på fjørfe, jf. naturmangfoldloven § 17 annet ledd. Mannen var ikke tiltalt for avlivningen.

Naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 17 annet ledd, jf. annet punktum, jf. fjerde ledd, jf. første punktum og viltloven § 56, jf. § 48 a

Bot for vanskeliggjøring av ferdsel (TSOS-2023-34452)

En mann ble i Søndre Østfold tingrett idømt en bot på 12 000 kroner for vanskeliggjøring av ferdsel etter friluftsløven. Retten fant det bevist at mannen hadde vanskeliggjort og hindret ferdsel på turstier og turveier som gikk over eiendommen hans, blant annet ved å plassere hogstavfall og nedfelte trær over disse. I interesseavveilingen etter friluftsløven § 13 første ledd var retten ikke i tvil om at tiltaltes stengsler oversteg det allmennheten må tåle, og at allmennhetens rett til fri ferdsel var utilbørlig forenget.

Friluftsløven § 39, jf. § 13 første ledd

Forelegg for overtredelse av ferdselsforbud på Svalbard

Et turistforetak ble ilagt forelegg på 100 000 kroner for å ha sjøsett seks mindre gummibåter med passasjerer fra et cruiseskip. Til tross for forbud mot all ferdsel tok båtene seg inn i et naturreservat på Svalbard for å observere en isbjørn som befant seg i nærheten.

Svalbardmiljøloven § 99 første straffalternativ, jf. § 12, jf. forskrift om nasjonalparkerne og naturreservatene på Svalbard § 31, jf. straffeloven § 27

Foto: Unsplash

Betinget fengsel og bot for ulovlig laksefiske (23-147931ENE-TSOF/TFOR)

En mann ble i Sogn og Fjordane tingrett dømt til betinget fengsel i 21 dager og bot på 15 000 kroner for å ha satt flytegarn slik at ikke hele fangstredskapet var tre meter under overflaten. Da han trakk opp garnet, hadde han fanget åtte anadrome laksefisk, hvorav minst tre var villaks. Ved straffutmålingen viste retten til at villaksen er truet og under sterkt press, og at ulovlig fiske er en av trusselfaktorene. Retten viste også til at strafferammen i lakse- og innlandsfiskloven ble hevet i 2020, og at oppdagelsesrisikoen er liten. Allmennpreventive hensyn gjør det derfor nødvendig med straff av et visst nivå. I formildende retning la retten vekt på at fisket ikke fremstod som økonomisk motivert, og at det forelå en uforbeholden tilståelse. Mannen ble også dømt til inndragning av de åtte fiskene og garnet samt forbud mot å fiske med garnredskap i to år.

Lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. § 41 første ledd, jf. forskrift om nedsenking av garnredskap § 1

Forelegg for riving av beverdemning

En mann ble ilagt et forelegg på 15 000 kroner for å ha revet en beverdemning uten tillatelse. Demningen ble revet fordi den førte til at vann fra bekken fløt ut over dyrket mark og forårsaket erosjon og tap av matjord.

Naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd

Foto: Pixabay

Forelegg for opphold nær fjellrevhi

En mann ble ilagt et forelegg på 8 000 kroner for å ha oppholdt seg i telt ca. 40 meter fra et fjellrevhi på Dovre. Fjellrev er en prioritert art, og enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse er forbudt. Som ødeleggelse regnes også handlinger som er egnet til å skade, forstyrre eller på annen måte forringe individer av arten.

Naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 24 bokstav a, jf. forskrift om fjellrev (Vulpes lagopus) som prioritert art § 3

Forelegg for ulovlig motorferdsel

En mann ble ilagt et forelegg på 15 000 kroner for å ha kjørt snøskuter i utmark uten tillatelse. Kjøringen skjedde ved et hyttefelt.

Motorferdselsloven § 12, jf. § 3

Forelegg for ulovlig krabbehøsting

En mann ble ilagt forelegg på 8 000 kroner for å ha høstet krabbe under 11 cm på kyststrekningen Rogaland mot grensen til Sverige. I sjøen ved en brygge hadde han to samleiner der han oppbevar-

te en rekke krabber som han tidligere hadde fanget, hvorav 37 var undermåls. Teinene ble også inndratt.

Havressursloven § 61, jf. § 16 annet ledd, jf. forskrift om høsting av hummer § 9b)

Foto: Unsplash

Overtredelser av produktkontrollloven Skianlegg dømt for uaktsomt drap (LB-2022-81526)

Et foretak som driver et skisenter, ble i Borgarting lagmannsrett idømt til å betale en bot på fem millioner kroner for ikke å ha sikret nedfarten i skianlegget godt nok. I forbindelse med NM i alpint 2019 ble det, av hensyn til TV-produksjon og transport med trailere, bygget et kunstig snøplatå i bunnen av en av bakkene. Bak og under platået lå en trafostasjon. En skikjører som trodde hun var på vei til heisen, kjørte utfor kanten, traff trafostasjonen med hodet og omkom. Lagmannsretten fant at snøplatået var etablert på en slik måte at det skapte en potensielt meget farlig anordning sentralt i skiløypen, uten noen form for varsling eller sikringstiltak. Retten mente det var utelukket at ulykken ville skjedd hvis enkle sikringstiltak, som for eksempel stikkpinner, var blitt gjort. Foretaket ble også dømt for overtredel-

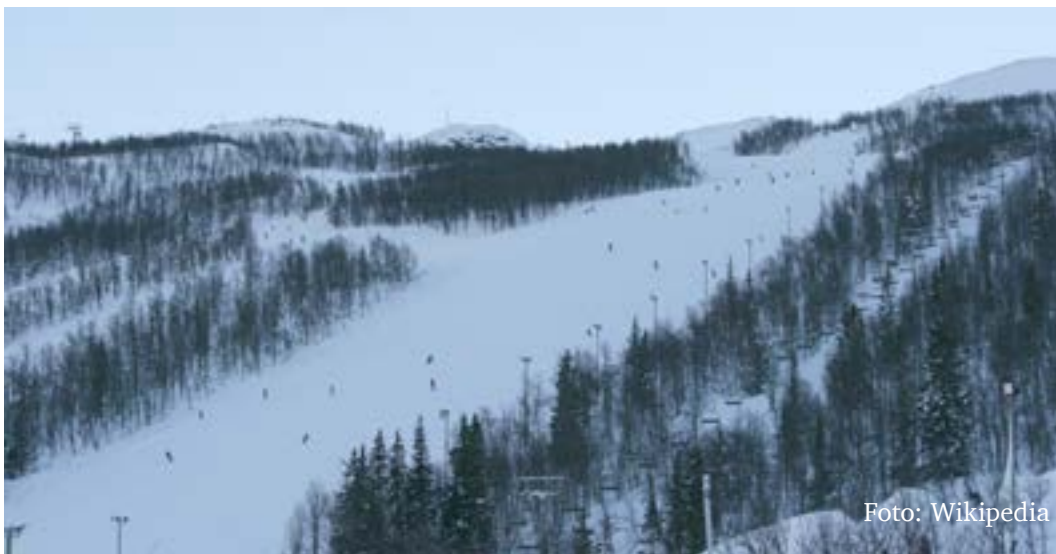

Foto: Wikipedia

se av produktkontrollloven og manglende internkontroll.

Foretakets anke til Høyesterett ble nektet fremmet.

Straffeloven § 281, produktkontrollloven § 12 første ledd, jf. § 8, jf. internkontrollforskriften § 5, produktkontrollloven § 12 første ledd, jf. § 3 andre ledd, jf. straffeloven § 27

Kulturminnekriminalitet

Forelegg for kulturminnekriminalitet

En mann ble ilagt forelegg på 45 000 kroner for å ha utført eller besørget utført en rekke tiltak på en eiendom i Ny-Hellesund uten tillatelse/dispensasjon fra fylkeskommunen. Tiltakene omfattet fjerning av betong og fjell samt planering av terreng, riving og reetablering av mur og trapp, legging av ny betong og stein mellom utedo/bryggerhus og nabo, legging av to steinheller i vannkanten ned fra brygge/terreng til vann, rehabilitering av trapp og endring av dekke ved kjøkkeninngang i syd.

Riksantikvaren anså at noen av tiltakene som var utført, både samlet og

hver for seg, var en vesentlig endring av de verdiene som både områdefredningen og kulturmiljøfredningen var ment å beskytte. Eiendommen er en av de mest fremtredende eiendommene i kulturmiljøet Ny-Hellesund. Bygningene er også vedtatt fredet kulturminne.

Kulturminneloven § 27 første straffalternativ, jf. § 20, jf. forskrift om fredning av Ny-Hellesund kulturmiljø § 5, kulturminneloven § 27 første straffalternativ, jf. § 19

Økonomisk kriminalitet med tilknytning til miljøkriminalitet

Forelegg for heleri av fluorholdig gass

En bedrift i kjøle- og varmebransjen ble ilagt et forelegg på 300 000 kroner for uaktsomt, grovt heleri av smuglet, fluorholdig gass. Bedriften kjøpte fluorholdig gass utenom vanlige salgskanaler uten å undersøke nærmere om gassen var lovlig innført. Foretaket måtte også tåle inndragning av 111 116 kroner.

Straffeloven § 335, jf. § 332 første ledd, jf. § 333 første ledd, jf. straffeloven § 27

Tekst: politiadvokat og fagansvarlig for dyrevelferds kriminalitet **Tone Strømsnes Olsen**, Økokrim
// tone.stromsnes.olsen@politiet.no

Dyrevelferds kriminalitet Hensettelse av kanin i hjelpeløs tilstand (LA-2023-40305)

Kaninen Tussi ble forlatt utendørs i vinterhalvåret mens kvinnen som eide henne, var bortreist. Da den ble funnet, var den avmagret, hadde utflod fra øyne og nese og betydelige problemer med tennene, slik at den ikke kunne innta mat på egen hånd. Kvinnen ble dømt til fengsel i 21 dager i tingretten for forsettlig å ha hensatt kaninen i hjelpeløs tilstand og ikke skaffet veterinærhjelp for tannstillingen. Kvinnens anke over straffutmålingen førte frem. Etter en konkret vurdering av handlingenes grovhet, som lagmannsretten fant var grovt uaktsomme, og graden av skyld, ble straffen fastsatt til betinget fengsel i 18 dager.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 14 første ledd bokstav b, og dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 24.

Vold mot hund (23-009266MED-TAGD/ TKRI)

Tingretten fant at domfelte forsettlig hadde slått hunden sin to ganger, sparket den én gang og løftet den opp og kastet den på ryggen i bakken. Retten fant at handlingene klart lå utenfor det som er nødvendig og proporsjonal reaksjonsmåte i en oppdragelsessituasjon, sml. HR-2017-1250-A. Dommen omfattet flere forhold, men isolert sett mente retten at straffen for vold mot hunden var bøtestraff, i grenseland opp mot fengselsstraff.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 14 første ledd bokstav a.

Etterlatt hunder i bil uten luft og vann (TRAB-2023-117455)

På formiddagen 2. juni 2023 hadde domfelte etterlatt to hunder i hver sin bil uten tilgang til vann, tilstrekkelig luft og tilsyn ut fra været og temperaturen på stedet. Tingretten uttalte at hvert år utsettes hunder som er etterlatt i biler, for overoppheting, noe som fører til store lidelser og i verste fall død. Både allmenne og individualpreventive hensyn gjør seg gjeldende. Saken gikk som tilståelsesak, og kvinnen ble dømt for grovt uaktsom overtrødelse til en bot på 10 000 kroner etter et fradrag på 5000 kroner grunnet hennes økonomiske situasjon.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 14 første ledd bokstav b.

Foto: Pixabay

Manglende tilsyn av sau (23-046849ENE-TSOL/TBOD)

I perioden oktober 2021 til mai 2022 unnlot domfelte å føre tilsyn med sau hun holdt på en øy utenfor Kjerringøy i Bodø. Hun vurderte ikke om det var behov for tiltak overfor eventuelle skadde eller syke dyr eller behov for tilleggsføring. Som resultat av den manglende oppføl-

gingen døde minst 26 sauer. Tingretten mente overtredelsen kvalifiserte til fengsel i ett år, og dømte kvinnen til fengsel i ti måneder etter rabatt for tilståelse.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd jf. første ledd jf. § 24.

Slag, spark og hopp mot fastbundet geit (23-094340MED-TMHA/TNAR)

Gårdbruker på 70 år dømt til fengsel i 22 dager for vold mot geita Snehvit i forbindelse med melking. Hendelsen ble fanget på video. Den viste at domfelte slo geita fire ganger i ryggen med knyttet hånd slik at hun falt. Deretter tok han tak i skinnet på bakparten og løftet henne opp, før hun falt sammen da han slapp henne. Han gikk deretter opp på en melkekrakk og holdt seg fast med begge hender i båsen og tråkket to ganger hardt på bogen/skulderen til geita. Omtrent 50 sekunder senere stilte han seg oppå geita som lå på gulvet, og hoppet med begge bein og

hele sin kroppstyngde syv ganger. Han sparket henne så en gang og tråkket på henne tre ganger. Handlingene ble vurdert som forsettlig. Sakkyndig konkluderte med at Snehvit vil oppleve langvarig psykisk belastning i form av frykt og stress, og retten fant at domfelte i det minste hadde opptrådt grovt uaktsomt vedrørende disse følgene. Tiltalen mot domfelte var for simpel vold, og retten kom under tvil til at overtredelsen ikke skulle vurderes som grov. Utgangspunktet for straffen før rabatt var 28 dager fengsel.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 14 første ledd bokstav a.

Manglende oppfølging av syk og skadet hund (22-177988MED-TTEL/TNOT)

En irsk setter født i 2011 pådro seg i mars 2020 en skade i høyre forben da den satt fast i et jernbanespor. Etter hendelsen kunne ikke hunden belaste benet sitt, og domfelte mistenkte at hunden

Foto: Pixabay

hadde pådratt seg en bruddskade. Retten fant det bevist at hunden ikke på noe tidspunkt fra mars 2020 frem til Mattilsynet kom på uanmeldt tilsyn i oktober 2022, hadde fått veterinærtilsyn, medisiner eller smertestillende. Det ble fattet vedtak om hasteavlivning pga. hundens tilstand. Domfelte vedtok ikke forelegg for overtredelsen. Retten fant at han forsettlig hadde unnlatt å sikre hunden tilsyn og stell, og dømte ham til en bot på 24 000 kroner.

Dyrevelferdsloven § 37 første ledd jf. § 24.

Grov vold mot dyr og ulovlig avlivning (THOD-2022-173479)

Mann dømt for flere tilfeller av grov vold mot dyr og ulovlig avlivning. Han hadde stukket en hund med kniv. Den ble påført fem dype sår i brystveggen, hvorav tre inn til brysthulen og to stikkskader gikk inn i lungevev. Videre hadde han slått en hund i hodet med hammer eller annet stump redskap, slik at det oppsto brudd i hodeskallen. Han kastet denne og en annen hund i en brønn med den følge at hundene druknet og døde. Videre hadde

han puttet en katt i toalettet, og deretter i en vaskemaskin som ble satt i gang, med den følge at katten døde. I tillegg ble han domfelt for trusler mot, kidnapping av og kroppsskade og kroppskrenkelse mot sine foreldre. Tingretten fant at tiltalte hadde agert i selvpåført rus, og dømte ham til fengsel i ett år og tre måneder. Retten mente domfelte utvilsomt påførte samtlige dyr stor lidelse og smerte, og det over lengre tid, særlig de to hundene som druknet i brønnen. Isolert sett mente tingretten at dyrevelferdslovbruddene kvalifiserte til en fengselsstraff på åtte-ni måneder. Han ble ikke idømt aktivitetsforbud.

Dyrevelferdsloven § 37 annet ledd jf. første ledd jf. § 14 første ledd bokstav a, og dyrevelferdsloven § 37 annet ledd jf. første ledd jf. § 12.

Tekst: spesialetterforsker **Per Knut Vistad**, Økokrim
// perknut.vistad@politiet.no

4 Networks Conference i Roma 28.-29. september

Som mange allerede vet, eksisterer det i EU (og Europa) fire ulike nettverk for bekjempelse av miljøkriminalitet. De fleste av disse er organisert som stiftelser. Nettverkene er et møtested og forum for hhv. forvaltningen (IMPEL), dommere (EUFJE), påtalemyndigheten (ENPE) og politiet (EnviCrimeNet).

I 2016 ble den første 4-nettverkskonferansen holdt i Utrecht, den neste i Oxford i 2017 og den siste online under koronapandemien i 2021. Konferansen nå i september var altså den fjerde i rekken, og vertskapet var det italienske Carabinieri, som stilte sin tradisjonsrike skole til rådighet. Deltakelse og selve konferansen var økonomisk støttet av EU. Det var deltakere fra 45 land.

Praktikere som daglig står i kampen mot miljøkriminalitet, har gjennom årene lagt ned store anstrengelser for å implementere miljøkriminalitetsdirektivet (direktiv 2008/99/EF om vern av miljøet ved strafferettslige bestemmelser). Utfordringene knyttet til praktisk implementering har imidlertid vært mange og hindret miljølovgivningen i å være effektiv. Dette var bakgrunnen for EU-kommisjonens arbeid med og forslag til nytt miljøkriminalitetsdirektiv. Andre initiativ fra EU-kommisjonen har vært relatert til klimændringer og *Green Deal*.

Det er i denne sammenheng viktig at miljølovgivningen blir etterlevet, og at det etableres forhold som sikrer tilstrekkelig håndheving av miljølover i praksis

på daglig basis. Fokuset på konferansen var å bedre samarbeidet og håndhevingen. Det er av stor betydning at de som er involvert i håndheving i det enkelte land, har gode kontakter, slik at nettverk kan styrkes, erfaringer og beste praksis kan utveksles, sakseksempler kan diskuteres og håndhevingen kan justeres/effektiviseres.

De viktigste drivere av miljøkriminalitet er høy profitt, lav oppdagelsesrisiko og lav risiko for straff, sanksjoner og tilbakestillingskostnader.

I forkant av konferansen hadde de fire nettverkene valgt ut fem nøkkeltema som avgjørende for å ta tak i utfordringene. Det ble i avslutningen konkludert slik om disse fem temaene:

1. Vi trenger nye metoder for å forhindre og oppdage miljølovbrudd.
2. Administrativ og strafferettslig håndheving må komplementere hverandre.
3. Miljølovbrudd må bli ulønnsomt.
4. Oppstått skade som følge av miljølovbrudd må vurderes, utbedres og kompenseres.
5. Håndhevingsresultater må kunne måles.

Tekst: politiadvokat **Ole Martin Paulsen**, Agder politidistrikt

Foto: tatt av politiet under felles befarung med SNO

// ole.martin.paulsen@politiet.no

Dom frå Agder lagmannsrett 28. mars 2023 om motorferdsel i utmark – område regulert til friluftsområde

Den 10. juni 2020 melde Omlandsneset Velforening i Lindesnes kommune ei sak til Agder politidistrikt. Ho gjaldt ulovleg køyring med motorvogn i utmark, nærmare bestemt køyring inn til ei hytte på Omlandsneset. Den strekka i terrenget hytteeigaren hadde nytta for å køyre inn til hytta, var på kommunale kart merkt som gangsti i område regulert som friluftsområde.

Agder politidistrikt gav hytteeigaren eit førelegg på 15 000 kroner den 29. juni 2020. Grunnlaget var brot på motorferdsellova § 12, jf. § 3, ved at han den 30. mai 2020 og ved fleire høve tidlegare hadde ført personbil der utan å ha løyve til det. Den sikta nekta 14. juli 2020 å vedta førelegget. Han hevda han hadde vegrett både som grunneigar av eigedomen og som eigar av ei hytte med tinglyst vegrett. Rettar som var etablerte før reguleringsplanen for nytt bustadfelt på Omlandsneset.

Kva rute han faktisk hadde køyrt, var litt uklart. Dessutan var det moglege juridiske uklarleikar om vegrett, så Agder politidistrikt la bort saka grunna mangel

på bevis 10. mars 2021. Denne avgjerda klaga velforeininga på 26. mars 2021.

Agder statsadvokatar vedtok så 26. mai 2021 at avgjerda skulle gjerast om, og at saka skulle etterforskast vidare. Statsadvokaten bad konkret politiet undersøke om den aktuelle vegen fell inn under verkeområdet til motorferdsellova slik dette er definert i § 2 tredje ledd. Dersom vegen var å rekne som utmark, måtte politiet avhøyre den melde mannen før dei fatta ny påtaleavgjerd i saka.

I den vidare etterforskinga fekk Agder politidistrikt hjelp frå Statens naturoppsyn (SNO) til å synfare området. Dei synfór området saman 4. juni 2021. Slik SNO og miljøkoordinatoren i Agder politidis-

Agder tingrett dom
22-068856MED-
TAGD/TKRI

Agder lagmannsrett
22-132242AST-ALAG

↓ Same området som det på side 77, men mot aust.

trikt såg det, var køyrestrekka å rekne som skog og utmark, unntatt eit område med grasslette som dei meinte kunne vurderast som innmark. Dei vurderte området som uendra sidan politimeldinga.

Kommunen vurderte at all køyring på vegen/stien slik han ligg i dag, er forbode. Dei viste til brev frå kommunen av 8. desember 2020 til ein av dei andre grunneigarane i området i forbindelse med at grunneigarane hadde rusta opp stien/vegen.

Politiet henta òg inn alle saksdokumenta frå ei sivilsak i Mandal tingrett i 2000. Dette var ein tvist mellom den noverande hytteeigaren (no sikta i den nye saka om ulovleg køyring med motorvogn i utmark) og dei opphavlege grunneigarane i området. Han gjaldt usemje om grunneigarane kunne nekte den nye hytteeigaren å byg-

ge ny hytte på festetomta. Sjølve denne eldre tvisten var ikkje aktuell for politiet, men vitne hadde fortalt politiet at det var ein del dokument og argument i saka som kunne vere relevante for vurderinga av den nye saka og grunnane den sikta gav for å ikkje erkjenne straffeskuld.

« **Kommunen vurderte at all køyring på vegen/stien slik han ligg i dag, er forbode. Dei viste til brev frå kommunen av 8. desember 2020 til ein av dei andre grunneigarane i området i forbindelse med at grunneigarane hadde rusta opp stien/vegen.**

Etter å ha avhørt fleire vitne og vurdert saka på nytt utførda Agder politi-dstrikt nytt førelegg mot den sikta 1. desember 2021. Innhaldet i førelegget

var stort sett likt, men bota var redusert til 13 000 kroner grunna lang saksbehandling hos politiet. Heller ikkje dette førelegget godtok den sikta.

Før saka no blei send til retten, valde politiet 25. januar 2022 å sende henne til Miljødirektoratet for ei fagkunnig vurdering av om den sikta hadde rett til å køyre bil området, eller hadde brote reglane i motorferdsellova § 3 om køyring i utmark utan løyve. I svaret sitt av 20. april 2022 skriv Miljødirektoratet:

Som kjent er hovedregelen at det er forbudt med motorisert ferdsel i utmark, jf. motorferdselloven, med mindre annet følger av loven selv eller vedtak med hjemmel i loven.

I dette tilfellet ligger det aktuelle arealet i et utmarksområde, slik dette er angitt i motorferdsellovens § 2 annet ledd, og det avgjørende spørsmålet synes å være knyttet til grensen mot hva som kan anses som veg. Etter motorferdsellovens § 2 tredje ledd regnes veg i

◀◀ **Som kjent er hovedregelen at det er forbudt med motorisert ferdsel i utmark, jf. motorferdselloven, med mindre annet følger av loven selv eller vedtak med hjemmel i loven.**

utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med vanlig bil, som utmark. Kjøring på slik strekning vil som utgangspunkt ikke være tillatt. Om strekningen er opparbeidet slik bestemmelsen anviser, må avgjøres konkret.

I NOU 1974:37 om motorferdsel i utmark og vassdrag er det under avsnitt 5.3.2 om avgrensningen mot veier uttalt følgende på side 54:

Utvalget er blitt stående ved å trekke grensen slik av veier som er opparbeidet for kjøring med vanlig bil holdes utenfor ferdselsrestriksjonene, mens andre veier og stier i utmark skal regnes like med utmark.

Forhold som ifølge rettspraksis kreves for å anses en vei for opparbeidet for kjøring med bil, er hovedsakelig at veien må vise tegn til at det er foretatt fysiske tiltak for å sette veien i stand til kjøring med bil. Veien må f.eks. ha grøfter og det må være påført en form for dekke. Det holder ikke at terrenget i seg selv egner seg for bilkjøring eller at veien er fremkommelig med bil.

Det er vegens utforming til enhver tid som er avgjørende for om den er opparbeidet for vanlig bil. En veg som oppgraderes og gjøres kjørbær for vanlig bil, anses ikke lenger som utmark i lovens forstand.

For å kunne omgjøre en kjerrevei eller en sti til kjørevei for bil og ta den i bruk som kjørevei frem til en hytte, er det imidlertid nødvendig med en kommunal tillatelse etter plan- og bygningsloven. Eventuell opparbeidelse uten offentlig saksbehandling og godkjenning, kan også rettes gjennom en ulovlighetsoppfølging etter plan- og bygningsloven overfor de ansvarlige.

Mange steder vil det være relativt enkelt å komme fram med bil i terrenget eller på sti eller lignende i utmark. Der som motorferdsel har vært utøvd ulovlig på slike steder slik at det etter hvert har dannet seg kjørespor som har vei-standard, innebærer det altså ikke at motorferdsel er tillatt. I disse tilfellene er det ikke foretatt noen opparbeiding

for kjøring med vanlig bil. Dette er uttalt i dom fra Eidsivating lagmannsrett, inntatt i RG-2005-206.

Det er kommunen som konkret må ta stilling til standard og klassifisering av «vegen», og det er strekningens faktiske opparbeidelse som er avgjørende...

Miljødirektoratet registrerer at andre myndigheter har vurdert at kjøring i dette tilfellet ikke er tillatt etter motorferdselloven. Ut fra det oversendte materialet ser Miljødirektoratet seg ikke i stand til å gjøre en mer grundig vurdering enn de myndigheter som har vært på stedet og ellers er kjent i nærområdet. Kommunen og Statsforvalteren er nærmest til å vurdere hvordan arealet og kjøringen forholder seg til motorferdsellovens regler, og vi finner ikke grunnlag for å ha en annen oppfatning i forhold til dette.

Som nemnt over meinte kommunen og SNO/politiet at det ikkje var lov å køyre i området, så saka blei send til Agder tingrett for behandling.

« **En veg som oppgraderes og gjøres kjørbar for vanlig bil, anses ikke lenger som utmark i lovens forstand.**

Agder tingrett avsa dom i saka 8. juli 2022. Retten dømde den sikta i tråd med førelegget til ei straff av bot på 14 000 kroner. Sakskostnader blei ikkje idømde fordi politiet fyrst hadde lagt bort saka.

Agder tingrett la til grunn det følgande i vurderinga av køyrestrekka som var nytta:

Retten finner det etter dette hevet over enhver rimelig og fornuftig tvil at strekningen ikke er å anse som opparbeidet kjørevei for bil. Med unntak av de områdene som over er bedømt som innmark, finner retten det således bevist at tiltalte har kjørt bil i utmark, i strid med forbudet i motorferdselloven § 3.

Denne vurderinga samsvarer med vurderinga til SNO/politiet.

Den domfelte anka saka til Agder lagmannsrett, som i dom av 28. mars 2023 kom til same konklusjon som Agder tingrett. Dommen i lagmannsretten var lik som i tingretten med 14 000 kroner i bot, men her blei sakskostnader på 5 000 kroner idømde i tillegg. Lagmannsretten var stort sett einig i tingretten si vurdering av køyretraseen, unntatt på eitt punkt:

Lagmannsretten bemerker at en uansett ikke er enig med partene og tingretten i at deler av den aktuelle kjøretraséen er å anse som innmark, heller ikke etter frilufslovens definisjon. At terrengets beskaffenhet ved den vestre sletta har et sterkt preg av opparbeiding, og at en av grunneierne

↑ Frå den felles synfaringa politiet og SNO – her Arild Pfaff frå SNO.

Biletet viser retning vest og overgangen frå stien mot eit område som politiet/SNO og tingretten i utgangspunktet definerte som innmark, men som lagmannsretten ikkje aksepterte som innmark og sette som utmark på samme måten som køyrestrekka elles.

klipper gresset der om sommeren, kan ikke medføre at arealet likestilles med innmark. Arealet er åpenbart hverken hustomt eller gårds plass, og er ellers ikke gjenstand for landbruksmessig eller annen utnyttelse fra eierne som tilsier at allmennhetens rett til fri ferdsel ikke gjelder.

Det samme gjelder etter lagmannsrettens syn resten av strekket fra sletta og ned mot stedet hvor tiltalte har pleid å parkere. Til tingrettens bemerkning om at påtalemyndigheten ikke har ført tilstrekkelig bevis for at dette området er utmark, bemerker lagmannsretten at påtalemyndighetens bevisbyrde gjelder faktiske forhold, ikke rettslige karakteristikk.

Lagmannsretten har, i likhet med tingretten, selv befart området og har derfor et godt grunnlag for å ta stilling til spørsmålet. I forhold til den såkalte «sekkebestemmelsen» i friluftsløven § 1a, finner lagmannsretten å kunne se bort fra at allmennhetens ferdsel på denne strekningen vil være til utilbørlig fortrengsel for tiltalte eller de andre grunneierne. At området er utmark, underbygges av at den aktuelle delen av traséen er vist som en sti på reguleringskartet og fører ned til sjøen, innenfor den delen av Omlandsneset som er regulert til friområde.

Lagmannsretten legg altså til grunn at heile strekka som var køyrd etter at bilen køyrde ut frå asfaltert veg, er å betrakte som ulovleg køyring i utmark. Om den domfelte sine argument om privatrettslege rettar som grunnlag for køyrerett, skriv lagmannsretten:

Tiltalte har imidlertid vært opptatt av å få fram at han har privatrettslige rettigheter til kjørevei ifølge kjøpekontrakten og den opprinnelige festekontrakten. Etter lagmannsrettens syn er imidlertid eksistensen av en slik privatrettslig rettighet – dersom den i

« Forbudet mot motorferdsel i utmark gjelder også overfor grunneiere og andre rettighetshavere.

det hele tatt eksisterer – uten betydning i saken. Slike rettigheter har ingen gjennomslagskraft overfor offentlig rettslig reguleringer, jf. Rt-2015-1495 avs. 19. Forbudet mot motorferdsel i utmark gjelder også overfor grunneiere og andre rettighetshavere. Selv om tiltalte skulle anses for å ha en privat rett til kjørevei over den grunneierdommen han senere er blitt medeier av, forutsetter utøvelsen av en slik rett at det faktisk finnes en bilvei å kjøre på. En privatrettslig rett til kjørevei gir ikke tiltalte rett til å anlegge en slik vei for å kunne utøve retten. Hvis tiltalte har vært av en slik oppfatning, er det en rettslig misforståelse som klart ikke kan fritas for straffansvar.

I lys av fokuset spørsmålet om privatrettslig veirett har fått under bevisførselen, tilføyer lagmannsretten at det er lite som tyder på at tiltalte ved kjøpet av hytta fikk noe mer enn rett til atkomst til fots over grunneierens eiendom.

Tekst: politiadvokat **Lisa Sneve**, Finnmark politidistrikt
// lisa.sneve@politiet.no

Brannen på Melkøya – en forenklet fremstilling av saken som medførte norgeshistoriens hittil største forelegg

Mandag 4. september 2023, nesten tre år etter at politiet opprettet sak som følge av brannen på Equinors LNG-anlegg på Melkøya i Hammerfest, kunne man sette endelig punktum. Straffesaken ble da avgjort med et rettskraftig forelegg.

Boten på 130 millioner kroner er den største som er gitt innenfor petroleumsvirksomheten i Norge, og illustrerer hendelsens alvorlighet og Equinors ansvar i den forbindelse.

Bakgrunnen for saken

Mandag 28. september 2020 utspant det seg dramatiske timer etter at strømmen

gikk i Hammerfest sentrum rundt kl. 15.35. I samme tidsrom kom det store mengder sort røyk fra Equinors produksjonsanlegg på Melkøya, og nødetatene kjørte utrykning til stedet.

Det hadde oppstått brann i filterhuset til en av gassturbinene som produserte strøm til anlegget. Personellet på anlegget ble straks evakuert og slukningsarbeid

iverksatt ved hjelp av supply-båten Esvagt Aurora.

Rundt kl. 21.55 samme kveld ble det sendt inn en drone på produksjonsanlegget. Man kunne ikke se flammer, røyk eller vandamp etter varme, så mannskap ble sendt inn for å legge skum. Kl. 22.45 ble innsatsen avsluttet, da brannen var be-kreftet slukket. Ingen personer ble skadd.

Problemstillinger og etterforskning

Politiet opprettet straffesak grunnet brannens omfang og potensielle konsekvenser. Etterforskningen har hatt fokus på å oppklare hvordan og hvorfor brannen startet. Det må presiseres at Equinor gjennom hele etterforskningen har samarbeidet med politiet og bidratt til å oppklare saken. Equinor har hatt en egeninteresse i å få avklart årsakssammenheng uavhengig av politiets konklusjon.

De straffbare forholdene

Saken har vært teknisk meget utfordrende å sette seg inn i, og saksbehandlingstiden bærer preg av at den ikke faller innenfor kjerneområdet av straffesaker.

« Brannens omfang og karakter ga grunnlag for å opprette straffesak.

Konklusjonen etter etterforskningen bygger i hovedsak på rapporter fra Petroleumstilsynet, Kripos og Equinor, som igjen bygger på det øvrige etterforskningsmaterialet og egne undersøkelser. Rapportene har gitt grunnlag for å kunne konkludere både med hvordan brannen har oppstått, og hva som etter alt å dømme har vært årsaken til at den kunne utspille seg.

Selve brannen startet ved at filtre i filterhuset selvantente. Årsakene til dette var sammensatte. Det ble ikke pekt på

én årsak, men flere omstendigheter der manglende rutiner, risikovurderinger, opplæring og oppfølging av driften og de ansatte samlet har forårsaket og bidratt til en slik hendelse.

I politiets innstilling til Troms og Finnmark statsadvokatembete ble årsakssammenhengen blant annet vurdert slik:

Den direkte årsaken til brannen er at reguleringsventilen har blitt åpnet manuelt for å kjøle ned hetoljen mens turbinen ikke var i drift, og således forårsaket økning i temperaturen i filterhuset til over 175°C, slik at filtrene spontanoppvarmet og selvantente.

Basert på forsøk og vurderinger kunne ikke filtrene spontanoppvarmet og selvantent dersom disse ikke var tilført en annen komponent. Mest sannsynlig oljesøl, men også/eller tilsynelatende biomasse. Filtrene var ikke skiftet ut siden 2015, hvor disse to momentene etter all sannsynlighet har hatt betydning for selvantennelsen.

Andre forutgående forhold som etter all sannsynlighet har hatt betydning for at brannen kunne oppstå er manglende notoritet og etterfølgelse av tidligere oljelekkasjer på systemet, og smelting av filterkassetter, og manglende oppfølging av varsler/alarmer som gikk i forkant av brannen.

Brannen kunne vært unngått hadde personell hatt tilstrekkelig kunnskap om systemene, konsekvens og risikovurdering hva gjelder avkjøling av hetolje og rutiner vedrørende kontroll og sjekk ved varsler/blokkering.

Videre:

Historikken tilsier at disse rutinene burde vært på plass lenge før brannen startet og at det var flere hendelser i årene før som ga et signal om at tilstrekkelige rutiner ikke var til stedet.

Saken oppfattes i sin helhet som at det er begått en svikt på flere viktige områder, som foretaket kan lastes for.

Det ble på bakgrunn av konklusjonen vurdert at det forelå et straffansvar for brannen.

Straffutmålingen

Fordi årsaken til brannen var flere mangler ved styringen og driften av anlegget, ble foretaksstraff i form av bot vurdert som den riktige reaksjonen. Alminnelige straffutmålingsprinsipper ble her anvendt, herunder Equinor Energy AS Melkøyas årsresultat, forholdets alvorlighetsgrad ut ifra de faktiske og potensielle konsekvensene samt eventuell tidligere, sammenliknbar praksis.

I konsernets årsresultat var det ingenting som tilsa at den økonomiske situasjonen talte mot et forelegg. Beløpet måtte vurderes opp mot den allmennpreventive virkningen, der boten skulle medføre en følbart reaksjon og samtidig være proporsjonal med sakens alvorlighet.

Av tidligere praksis ble det vist til gassulykken på Snorre A-plattformen i 2004. Da ble Statoil ilagt en foretaksstraff på 80 millioner kroner. Petroleumstilsynet viste i sin rapport da til flere av de samme manglene ved Statoils organisering som ved Melkøya-brannen. Gassulykken ga en visst pekepinn på hvor utgangspunktet for bøtesatsen lå. I tillegg måtte det tas hensyn til en økning i kroneverdien siden 2004 og forskjell i driftsinntektene siden den gang.

Politiet vurderte at utgangspunktet

for botens størrelse i slike saker bør ligge mellom 200–500 millioner kroner, og at den konkrete saken lå i det nedre sjiktet av bøtesatsen.

Så ble andre straffutmålingshensyn vurdert, herunder formildende omstendigheter. Etter politiets vurdering forelå det ingen særskilte skjerpende momenter. Til en viss grad så man hen til at Equinor var den eneste skadelidende av brannen, og at etterforskningen avklarte at skadepotensialet var begrenset med tanke på spredning. Det ble heller ikke påvist merkbare miljøkonsekvenser i form av forurensning.

Sakens faktiske og potensielle alvorlighetsgrad hadde betydning for den samlede straffen i formildende retning. Videre ble det ansett formildende at Equinor under

« **I utmålingen av straff er alminnelige utmålingsprinsipper brukt, herunder selskapets økonomi, forholdets faktiske og potensielle skadegrad, samt tidligere praksis.**

hele etterforskningen hadde samarbeidet med politiet ved undersøkelser og utlevering av nødvendig dokumentasjon, og at saksbehandlingen hadde tatt lang tid.

Statsadvokaten konkluderte etter politiets innstilling med at boten skulle settes til 130 millioner kroner hvis forelegget ble vedtatt, og 150 millioner kroner dersom saken måtte gå til rettslig behandling.

Vedtakelse av forelegget

Forelegget ble utstedt 23. mai 2023. Equinor mottok det i juni og fikk betenkningstid frem til 4. september 2023. Forelegget ble vedtatt samme dato. At Equinor har besluttet å vedta forelegget direkte uten rettslig behandling, tilsier at de erkjenner politiets vurdering av de straffbare forholdene og tar disse til etterretning.

Tekst: politiførstebetjent **Elise Guddal Flo**, Vest politidistrikt

Foto: **Økokrim**

// elise.guddal.flo@politiet.no

↑ Kursdeltakerne fra politi, påtale og forvaltning i Latvia og Økokrims arrangører.

Samarbeidsprosjekt med Latvia innen bekjempelse av miljøkriminalitet

Gjennom et EØS-samarbeid driver nå Økokrim opplæring i bekjempelse av miljøkriminalitet for representanter fra påtalemyndigheten, politiet og forvaltningen i Latvia.

Formålet er å styrke Latvias kompetanse innen forebygging og bekjempelse av slik kriminalitet. Prosjektet vil gi en innføring i saksfeltet gjennom presentasjoner fra eksterne og interne representanter, konkrete sakseksemplere og besøk hos relevante samarbeidspartnere.

Opplæringen skjer på seks todagers-samlinger, fire i Norge og to i Latvia. I slutten av september i år var andre samling i Oslo, der blant annet Miljø-

direktoratet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Kystvakten holdt presentasjoner for deltakerne. De fikk også en introduksjon til Økokrims og politiets arbeid mot miljøkriminalitet, blant annet etterretning, inndragning, forebygging og miljøkoordinatorfunksjonen i politidistriktene.

Tredje samling var medio oktober, og da var hovedtemaet politiets og forvaltningens arbeid med forurensnings- og avfallskriminalitet. Miljødirektoratet,

En person står å prater mens mange folk sitter rundt et bord å ser og hører på

Miljøkoordinator i Øst Politidistrikt, → Ann Elisabeth Svanberg, presenterte de mange og viktige oppgavene som følger med miljøkoordinator-rollen i distriktene.

Leder av miljøstiftelsen Bellona, Frederic Hauge, presenterte avfalls- og forurensningsproblematikken fra et NGO-synspunkt. ↓

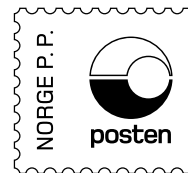
Tolletaten og Frederic Hauge fra Bellona holdt foredrag. I tillegg redegjorde Økokrim for politiet og påtalemyndighetens arbeid med fagområdet, blant annet etterretning, etterforskning (herunder datetterforskning) og irettføring av forurensningssaker. Samlingen ble avsluttet med et besøk hos Kystverket i Horten.

De neste samlingene blir i november i år og januar og februar 2024. Tema blir dyrevelferd, fauna, fiskeri og havbruk.

← Under prosjektets andre samling var deltakerne om bord på KV Nornen, hvor de fikk presentert Kystvaktens roller og funksjoner. Det ble også gjennomført droneflyvning over skipsvraket av Blücher i Drøbak for å observere eventuell oljeforurensning fra vraket.

Returadresse: Økokrim, Pb. 2096 Vika, 0125 Oslo

Foto: Ingvill Reknes

Neste nummer kommer juni 2024

Du finner tidligere nummer av Miljøkrim på <https://www.okokrim.no/fagbladet-miljoekrim>. Ønsker du å bestille blad, endre mottakerinformasjon eller avslutte ditt abonnement, send en e-post til miljokrim.okokrim@politiet.no. Send e-post til samme adresse om du har innspill og/eller forslag til tema.

En riktig god jul
ønskes fra alle i redaksjonen

ØKOKRIM

www.miljokrim.no